

בית משפט השלום ברמלה

חס"מ 16321-08-09 מדינת ישראל - טופז ז"ל

בפני כב' השופט חגי טרסי

מדינת ישראל

מבקשים

דודו טופז ז"ל

משיב

החלטה

רקע:

ביום 20.8.09 בשעה 7:51 נקבע מותו של מר דוד טופז גולדנברג (להלן: "המנוח"), בעת שהוחזק במעצר בבית המעצר "ניצן" ברמלה.

עוד באותו יום הגיש ראש אגף החקירות והמודיעין במחוז המרכז של משטרת ישראל, נצ"מ אבי מנצור, בקשה למינוי שופט חוקר, בהתאם להוראת סעיף 19 לחוק חקירת סיבות מוות, תשי"ח – 1958 (להלן: "החוק").

בדיון שהתקיים בפני במועד הנ"ל, קיבלתי את הבקשה והוריתי על פתיחת חקירה לעניין סיבת מותו של המנוח. כמו כן, לאחר שהוצגה בפני הסכמת נציג המשפחה, מר מיקי גולדנברג, אחיו של המנוח, הוריתי על נתיחת גופתו של המנוח, בנוכחות פתולוג מטעם המשפחה. בנוסף, הסמכתי את משטרת ישראל, באמצעות נצ"מ מנצור, לבצע את פעולות החקירה הראשוניות הנדרשות לצורך קידום החקירה, בהתאם לשיקול דעתה המקצועי.

ביום 2.9.09 התקיים בפני דיון נוסף, בנוכחות נציגי המשטרה ושב"ס, בני משפחת המנוח ובא כוחם. לאחר שמיעת עמדות הצדדים, הוריתי למשטרת ישראל להוסיף ולחקור בנוגע לנסיבות מותו של המנוח. בהחלטתי קבעתי כי לנוכח המפורט בפסיקת בית המשפט העליון, אליה אתייחס בהמשך, יש לאפשר למשטרה למצות את החקירה, בהסתמך על הידע המקצועי הרב המצוי בידה ועל מומחיותה בתחום החקירות.

בית משפט השלום ברמלה

חס"מ 16321-08-09 מדינת ישראל - טופז ז"ל

1 בעקבות החלטתי זו, הטיל נצ"מ מנצור את מלאכת החקירה על יחידת ההונאה המחוזית של
2 מחוז המרכז. כמו כן, מונה לחקירה פרקליט מלווה מטעם פרקליטות מחוז המרכז. מלאכתו
3 של צוות החקירה נמשכה מספר חודשים, עד לסוף חודש ינואר 2010, אז הועברו לעיוני
4 לראשונה חומרי החקירה המקיפים שנאספו, המשתרעים על פני מספר לא מבוטל של
5 קלסרים עבי כרס.

6
7 בד בבד עם השלמת החקירה, הוגשה לעיוני עמדת נציג הפרקליטות, ב"כ היועץ המשפטי
8 לממשלה בהליך הנוכחי, לפיה מחומר החקירה עולה כי מותו של המנוח לא נגרם בעבירה.
9 לפיכך, התבקשתי לקבוע כי סיבת המוות הוכחה וכי אין מקום להמשך ניהול החקירה. כמו
10 כן, עתר ב"כ היועמ"ש להורות כי מכלול פרטי החקירה יישארו חסויים, בין היתר גם מפני
11 משפחת המנוח. בתגובה מנומקת ומפורטת, התנגדו ב"כ משפחת המנוח לבקשות נציג
12 היועמ"ש, ועתרו להורות על העברת מכלול חומרי החקירה לידיהם ולאפשר להם, לאחר
13 בחינת הראיות שנאספו, להציג עמדתם בנוגע להמשך החקירה.

14
15 נוכח המחלוקת שהתגלתה בין הצדדים, נקבע דיון שנועד להתמקד בשאלה האם יש להעביר
16 לידי נציגי המשפחה העתק מחומר החקירה המקיף שנאסף על ידי המשטרה. דיון זה נדחה,
17 לבקשת ב"כ הצדדים, מספר פעמים, עד שהתקיים לבסוף ביום 14.7.10. במועד זה התייצבו
18 בני משפחת המנוח בלווית מנהל העיזבון, אך מבלי שהיו מיוצגים על ידי עורך דין המתמחה
19 בתחומי המשפט הרלוונטיים להליך הנוכחי. לבקשתי, התייחסו בני המשפחה לנושאים
20 העיקריים המטרידים אותם ואשר דורשים, לטעמם, את מיצוי החקירה.

21
22 בהחלטה שניתנה בתום הדיון, קבעתי כי בתוך 30 ימים יהיו בני המשפחה רשאים להודיע
23 לבית המשפט האם הם עומדים עדיין על קיום דיון בשאלת חשיפת חומר החקירה. כמו כן
24 הוריתי כי ככל שיחליטו שלא לעמוד על הבקשה הנ"ל, יהיו הם רשאים להעלות על הכתב כל
25 טענה שלעניות דעתם מחייבת חקירה, וכל טענה שהם חוששים שלא נבדקה עד תום במסגרת
26 החקירה המשטרתית, על מנת שאוכל לתת דעתי לטענות אלה בעת בחינת הראיות שנאספו.
27 בנוסף, הבעתי נכונותי לשמוע טענותיהם בהקשר זה בעל פה, מעבר לטענות הכתובות.

28
29 לאחר שעד ליום 2.9.10 לא נתקבלה כל הודעה מטעם בני המשפחה, הפניתי פעם נוספת את
30 תשומת ליבם לאמור לעיל, וביום 12.9.10 התקבלה תשובתו של מר גולדנברג, אשר בה פירט
31 את אשר על ליבו ואת הדרוש בדיקה לטעמו. אקווה כי באמור להלן יהיה כדי להפיס את
32 דעתו ואף את דעתם של יתר בני המשפחה, כי נערכה בדיקה מדוקדקת ומקיפה של מכלול

בית משפט השלום ברמלה

חס"מ 16321-08-09 מדינת ישראל - טופז ז"ל

הנסיבות הרלוונטיות. מכל מקום, משנסתיימה מסכת ההליכים המקדמיים, בשלה העת
למתן החלטה לעניין סיבת מותו של המנוח, כמצוות המחוקק.

על תפקידו של השופט החוקר:

סעיף 19 לחוק מורה, בין היתר, כי משנפטר אדם "בהיותו נתון במעצר או במאסר" על
השופט החוקר "לחקור בסיבת המוות". בהקשר זה הבהירה הפסיקה כי החקירה אינה
מתמצה על ידי בחינת האירוע הביולוגי, המתרחש ברגע בו מגיעים החיים לקיצם, אלא
משתרעת אף על הסיבות והגורמים למוות. על החקירה לספק תשובות לשאלות: מי המת,
מתי איך ואיפה נגרם מותו, ואם יש חשש שמותו נגרם בעבירה, מי החשוד בביצועה (ראו
בהקשר זה בג"צ 535/80 ריצ'וול נ' בית משפט השלום בחיפה, פ"ד מד (1) 451, בג"צ
5221/90 טבע נ' בר יוסף, פ"ד מו (3) 585).

כבר במסגרת פס"ד ריצ'וול הנ"ל נקבע, לעניין יחסי הגומלין בין הליך חקירת סיבת המוות
לבין חקירת המשטרה, כי חקירת סיבת המוות מיועדת בעיקרה למקרים יוצאי דופן, כגון
אלה שבהם אין חקירה נאותה או אין חקירה בכלל, על אף שהתקיימו יסודות סעיף 19
לחוק. במסגרת סמכותו, רשאי השופט החוקר לקבל לעיונו את תיק החקירה המשטרתי,
להחליט האם יש צורך בשמיעת עדים נוספים ואף לתת הוראות בדבר אופן קידום החקירה,
המשכנתה או הפסקתה.

שאלת יחסי הגומלין הנ"ל נדונה בהרחבה בבג"צ 10782/05 בן יוסף נ' השופט דוד מינץ (לא
פורסם, 23.8.07), שם נקבעו הכללים המנחים הבאים:

"במידה והתקיימו שני תנאי הסף המנויים בסעיף 19 לחוק חקירת סיבות מוות,

קיומו של יסוד סביר לחשש שסיבת המוות אינה טבעית או שהמוות נגרם בעבירה,
והגשת הבקשה על-ידי אחד הגורמים המנויים בסעיף, מצווה בית משפט השלום
להפעיל את סמכות החקירה שלו ולא נתון בידיו שיקול דעת להימנע מכך (עניין
שרייבר, פסקה 7; עניין שאמא, בעמ' 735). בהבטחת עריכתה של חקירה במקרה שבו
מתקיימים תנאי הסעיף טמונה חשיבות לאור התועלת הרבה הגלומה בה. כך, בחקירת
מוות על-ידי שופט יש כדי לשמש גורם מרתיע, הן מפני עצם גרימת המוות במעשה
עבירה, הן מפני אי קיום הליך חקירה רציני בעניין במקרה שבו נגרם מוות בדרך זו;

בית משפט השלום ברמלה

חס"מ 16321-08-09 מדינת ישראל - טופז ז"ל

היא מגשימה את האינטרס הציבורי בדבר חשיפת עבירות והעמדתם לדין של העבריינים; היא מאפשרת לקרובי המנוח לעמוד על האופן המדויק בו נגרם מותו של יקירם; ובמקרים מסוימים יש בה אף כדי ליעל את עבודתם של גופי חקירה אחרים כדוגמת המשטרה או המשטרה הצבאית החוקרת (ראו בג"ץ 754/03 בני משפחת שרחה יוסף ז"ל נ' השופט מינץ, פ"ד נד(5) 817 (2003), אשר על אף שעסק בנתיחה לאחר המוות של גופה, יש בו כדי להשליך על ענייננו).

14. ברם, במידה וסיבת המוות ונסיבותיו ידועות, אם כתוצאה מקיום חקירה רצינית בנושא, אם לאור היעדר עמימות אפרורית בשאלה, מתייתר הצורך במינוי שופט חוקר שיחקור את שנחקר כבר ואת שעל בסיסו נקבעו זה מכבר ממצאים. ואמנם, ברגיל תיחקר סיבת המוות על-ידי גורמי חקירה המיועדים לכך, שזהו תפקידם העיקרי והיומיומי, המשטרה או המשטרה הצבאית החוקרת (ראו גם עניין רצ'וויל). חקירה על-ידי שופט חוקר, כשהיא באה ביוזמת "אדם מעוניין", מהווה חריג השמור בעיקר למקרים יוצאי דופן, והיא תידרש לרוב במקרים בהם נמצא כי הימנעותם של גורמי החקירה העיקריים מלחקור את סיבת המוות או האופן בו התבצעה החקירה עלולים לסכל את גילוי האמת.

לצד חוסר ההצדקה וחוסר היעילות שבקיום חקירה כפולה, הן על-ידי המשטרה או מצ"ח, הן על-ידי השופט החוקר, מוצדקת הותרת קיום החקירה בידי גורמי החקירה הקונבנציונאליים, גם בהיותה של שיטת החקירה האינקוויזיטורית הננקטת בחקירה לגילוי סיבת המוות, חריג לשיטה האדברסרית שבה מתנהלים הדיונים בבית המשפט, וכן במיומנות והניסיון של גורמי חקירה אלה בקיום חקירות מסוג זה. לכך יוסף, כי כשמדובר בחקירה צבאית, גם כאשר בני משפחת המנוח סבורים כי נפלו פגמים בדרך קיום החקירה או במסקנות הנובעות ממנה, פתוחה בפניהם הדרך להשיג על כך בפני היועץ המשפטי לממשלה, כשם שנעשה במקרה דנן. לאור הטעמים שהוצגו, נראה כי דרך זו מהווה הנתיב העיקרי ויש, ככלל, לבכרה על פני פנייה לקיום חקירה חיצונית על-ידי שופט חוקר. (ההדגשה שלי – ח.ט)

תשומת לב מיוחדת יש להקדיש לשתי הפסקאות הבאות, מתוך ההחלטה הנ"ל, שלהן חשיבות מיוחדת לענייננו:

בית משפט השלום ברמלה

חס"מ 16321-08-09 מדינת ישראל - טופז ז"ל

כשם שהוסבר, אחת ממטרותיו של מינוי שופט חוקר הינה לחקור את נסיבותיו של מוות בלתי טבעי כשאלו לא נתבהרו ולא בוררו דיין על-ידי רשויות השלטון (עניין רצ'וויל). עם זאת, למונח "לא נתבהרו" יש ליתן משמעות מצמצמת המצדיקה חקירה על-ידי שופט בעיקר באותם מקרים בהם חרף קביעה כי מותו של אדם לא היה טבעי לא נערכה חקירה באשר לנסיבות מותו; נערכה חקירה אך טווח התפרסותה היה צר ולא התבררו בה פרטים שונים הכלולים בהגדרת "סיבת המוות" שהובאה לעיל; נערכה חקירה אך המבקש מצביע על פגמים בולטים בהתנהלותה שעלולים היו לסכל את גילוי האמת; נערכה חקירה אך המבקש מצביע על פרטים ועובדות שלא היו ידועים לגוף החוקר או שהוא לא נתן עליהם כלל את הדעת, ושלו נבדקו קיים סיכוי ממשי שהיה בהם כדי לשנות את ממצאיו. מכל מקום, לשופט החוקר מסור שיקול דעת לבחון על-פי נסיבותיו של כל מקרה ומקרה, האם די בחומר החקירה שנאסף כדי לברר את סיבת המוות, או שמא יש להוסיף ולדרוש בה לשם גילוי האמת.

15. כיצד מתיישבים דברים אלה עם החובה המוטלת על בית המשפט לערוך חקירה משנתמלאו תנאי סעיף 19? אף אם אין בידי השופט החוקר שיקול דעת רחב לגבי עצם הפעלת סמכות החקירה, אין שיקול דעתו מוגבל באשר לדרך ניהול החקירה, באשר למידת הסתמכותו על ממצאי חקירה שניתנו על-ידי גורם חקירה אחר ובאשר לאופי המסקנות שייגזרו ממנה (עניין שרייבר, פסקה 8). במידה ומובאת בפני שופט בקשה לקיום חקירה בסיבות המוות על-ידי גורם מן הגורמים המנויים בסעיף, ולאחר עיון בחומר החקירה שנאסף על-ידי גופי החקירה האחרים, מוצא הוא כי די בחומר זה ואין צורך בחקירה נוספת, רשאי הוא לקבוע כן ולמצות בכך את סמכות החקירה המוקנה לו (שם).

לנוכח עקרונות אלה מצאתי לנכון, כפי שצוין לעיל, להורות למשטרה להשלים את חקירתה ולהעביר את מסקנותיה ואת חומר הראיות לעיוני, בטרם תתקבל החלטתי בנוגע לצורך בהמשך ההליכים לבירור סיבת מותו של המנוח. על יסוד אותם עקרונות ממש עותר ב"כ היועמ"ש להורות על הפסקת הליכי החקירה השיפוטיים, לנוכח החקירה היסודית והמקיפה שניהלה משטרת ישראל.

בית משפט השלום ברמלה

חס"מ 09-08-16321 מדינת ישראל - טופז ז"ל

אילו הייתה הבקשה לפתיחה בחקירה מונחת לפני לראשונה היום, היה ככל הנראה מקום לדחות את הבקשה על הסף, בהעדר טעם במינוי שופט חוקר, לאחר שהנושאים הרלבנטיים נחקרו באופן ממצה על ידי המשטרה. אולם, במקרה הנוכחי, משנפתחה חקירת המשטרה על פי הנחייתי, ומשזו הוסמכה על ידי לפעול למיצוי פעולות החקירה הנדרשות, רואה אני את עצמי מחויב לבחון פעם נוספת מנקודת מבטי את הראיות שנאספו, את פעולות החקירה שבוצעו ואת המסקנות שהוסקו, בטרם אורה על סיום הליכי החקירה. אשר על כן, אתאר בהחלטתי את עיקר הליכי החקירה שננקטו, את ממצאיהם ואת המסקנות הנגזרות מהם.

חקירת המשטרה – כללי:

מסיכום תיק החקירה המשטרתי שהוגש לעיוני עולה כי על פי החלטת קצין אח"מ מחוז המרכז, נבחנו במסגרת החקירה שני מישורים. במישור הראשון, נבדקה סיבת המוות הישירה, לרבות שאלת מעורבותם של אחרים בגרימת המוות, בסיוע או בהסתה שהביאו למותו של המנוח. במישור השני, נבחנו אמצעי הפיקוח והשמירה על המנוח, על מנת למנוע ממנו את התאבדותו, לרבות שאלת רשלנותם של גורמי הפיקוח השונים בשירות בתי הסוהר.

על פי האמור במסמך סיכום החקירה, ביצעה המשטרה במסגרת החקירה את הפעולות הבאות:

א. בדיקת זירת האירוע ותיעודה, לרבות תפיסת המסמכים האישיים בתאו של המנוח, סקירתם ובדיקתם.

ב. קבלת דו"ח נתיחת גופתו ותוצאות הבדיקה הטוקסיקולוגית של המנוח, מהמכון הלאומי לרפואה משפטית באבו כביר.

ג. גביית הודעות מהאסירים ששהו עם המנוח בתא בבית המעצר במועד האירוע.

ד. גביית הודעות מסוהרים ששהו באגף במועד האירוע או בסמוך לו.

בית משפט השלום ברמלה

חס"מ 16321-08-09 מדינת ישראל - טופז ז"ל

ה. תפיסת מסמכי שב"ס וביניהם:

• העתקי התיקים המנהלי, הרפואי והסוציאלי של המנוח.

• העתקי יומן ההשגחה, יומן האגף וביקורות חטיבת הביטחון.

• העתקי הדיונים שהתקיימו בשב"ס בנושא הטיפול באובדנות, לרבות התוכניות שהוכנו להתמודדות עם התופעה ועבודת מחקר ששימשה סיוע לתוכניות אלו.

• תיק וועדת החקירה שהוקמה ע"י שב"ס לבדיקת נסיבות מותו של המנוח, לרבות מכלול העדויות שנגבו על ידי הועדה מגורמים שונים בשב"ס.

הרושם שמתקבל מעיון בתיק החקירה הנו כי מדובר בחקירה רצינית, יסודית ומקיפה, אשר בחנה בקפדנות את מכלול הסוגיות הרלבנטיות, ואשר מקימה בסיס ראוי ומספק לקביעת סיבת מותו של המנוח, במובן הקבוע בחוק. יובהר, כי בבדיקת המישור השני, דהיינו שאלת הפיקוח הראוי על המנוח במטרה למנוע פגיעה עצמית, לא הסתפקו חוקרי המשטרה בבדיקת אחריותם של הסוהרים, אשר פיקחו על המנוח ישירות בתא בו הוחזק, אלא בחנו שאלות רחבות בהרבה ואף שאלות מערכתיות, המעסיקות את גורמי המקצוע בשב"ס באופן שוטף, כגון אופן ניסוח פקודת הנציבות הרלוונטית, אמצעי הפיקוח האלקטרוניים על אסירי השגחה, אפיון תאי השגחה ייעודיים וכו'.

במסגרת זו, נאספו מסמכים הנוגעים לתהליכי קבלת ההחלטות בנושאים הללו, ופעולות החקירה הפרונטאליות כללו אף גביית עדויות מגורמים בכירים בשב"ס, ובתוכם שני קצינים בדרגת גונדר: ראש אגף האסיר בשב"ס וראש אגף המבצעים, המכונה גם סגן הנציב. העיסוק בחלק מנושאים אלה, חורג באופן ממשי מתחום הסמכויות הנתון בידי במסגרת ההליך הנוכחי, ועל כן לא אדון בהם באופן מקיף ואסתפק בהערות כאלה ואחרות, ככל שאמצא בכך צורך. בהקשר הנוכחי, די בתיאור הנ"ל על מנת להבהיר כי החקירה נוהלה באופן מקצועי, ללא מורא ומתוך רצון אותנטי בחשיפת האמת המלאה, ללא כחל ושרק. דברים דומים יש לומר בזכות וועדת החקירה של שב"ס, בראשות תג"ד עוה"ד עפרה קלינגר, אשר פעלה באופן ענייני ויעיל, ביררה את הטעון בירור והסיקה שורה ארוכה של מסקנות מקצועיות, אשר יישומן יביא, כך יש לקוות, למניעתם של מקרים דומים בעתיד.

אפנה כעת לבחינת מישוריה השונים של החקירה, ממצאיה ומסקנותיה, ואבחן אותם באספקלריה המשפטית של הליך חקירת סיבות מוות.

בית משפט השלום ברמלה

חס"מ 16321-08-09 מדינת ישראל - טופז ז"ל

1

2

3

הסיבה הישירה לגרם המוות:

4 מישור זה של החקירה הנו פשוט באופן יחסי ואינו שנוי במחלוקת. ממצאי החקירה

5 מצביעים באופן ברור על כך שהמנוח בחר, למרבה הצער, לשים קץ לחייו. עיקרי הממצאים

6 בהקשר זה מפורטים במסמך סיכום חקירת המשטרה באופן הבא:

7

8

"תיאור האירוע והזירה

9

10 א. עם קליטתו בבית המעצר ניצן שובץ **המנוח** באגף 2 בתא 10, תא הממוקם מול יומן

11 האגף. התא ממוקם במצלמות הנצפות ביומן האגף על ידי סוהרים, כאשר בכל

12 מחצית שעה הם נדרשים לתעד זאת ביומנים.

13

14 ב. האסיר שובץ לתא ביחד עם חמישה עצורים נוספים.

15

16 ג. בתאריך 20.8.2009 סמוך לשעה 07:10, במהלך חלוקת ארוחת הבוקר לעצורים

17 הגיע אסיר חוליה בשם **רמי מסעוד** (להלן "**האסיר**") לצורך חלוקת ארוחת הבוקר

18 לתא 10. האסיר מציין כי בהגיעו לתא לא הבחין **במנוח**. האסיר הממונה על

19 חלוקת הארוחות מדי יום, ציין כי **המנוח** נהג לישון על הרצפה בתאו, מאחר

20 ולדבריו היה לו קשה לעלות למיטה בקומה השנייה.

21

22 ד. האסיר קרא **למנוח** בשמו ומשלא נענה, הסיט מבטו לעבר תא השירותים שדלתו

23 הייתה פתוחה במקצת, אז הבחין ברגליו של **המנוח**, אותו הוא מכיר, כשהוא יושב

24 על רצפת המקלחת. הוא צעק לסוהרים **[אלירן דיבקר (סמל האגף) וג'לאל אבו זייד]**

25 שיגיעו מהר, לאחר שסבר ש"**דודו התעלף במקלחת**". הסוהרים הפעילו נוהל חירום,

26 רצו למקום ובעודם מחוץ לתא הבחינו ברגליו של **המנוח** במקלחת. הסוהר אלירן

27 פתח במהירות את דלת התא, שם נמצא **המנוח**, כפי שמתאר האסיר: "**דודו היה**

28 **תלוי עם כבל במקלחת...**"

29

30

31

בית משפט השלום ברמלה

חס"מ 09-08-16321 מדינת ישראל - טופז ז"ל

- ה. **המנוח** נמצא במקלחת תא המעצר, כשעל צווארו כבל חשמלי כששתי קצותיו מחוברים לשתי ידידות ברזי המים של המקלחת, המצויים בגובה של כמטר מרצפת המקלחת. נסיונות ההחייאה של הצוותים הרפואיים לא צלחו, סמוך לשעה 07:51 קבע רופא את מותו של **המנוח**.
- ו. מעיון ביומני האגף וההשגחה נמצא תיעוד של רישומים הרלבנטיים לאירוע, להלן פירוט האירועים (כפי שהם מופיעים במקור):
1. במהלך הלילה בוצעו ביקורות אחת לחצי שעה ע"י הסוהר משה קרילקר, בביקורות נבדק טופז ביחד עם אסירי השגחה נוספים ללא ממצאים חריגים.
 2. **שעה 05:35** - מבוצעת ספירת בוקר ע"י ק' תורן אשרף דגש וצוות סוהרים. בסיום מדווח על 136 אסירים ושהכל תקין. (יומן אגף).
 3. **שעה 05:36** - בוצעה ביקורת ע"י הסוהר אלירן לאסירי השגחה (במקור מפורטת רשימה ובכללם נמצא שמו של **המנוח** טופז), כולם עמדו בספירה. (יומן השגחה).
 4. **שעה 06:05** - נערכה ביקורת ע"י הסוהר ג'לאל על אסירי השגחה (במקור מפורטת רשימה ובכללם נמצא שמו של **המנוח** טופז), נמצא שהכל תקין. (יומן השגחה).
 5. **שעה 06:31** - נערכה ביקורת ע"י הסוהר אלירן על אסירי השגחה (במקור מפורטת רשימה ובכללם נמצא שמו של **המנוח** טופז), נמצא שהכל תקין. (יומן השגחה).
 6. **שעה 07:03** - נערכה ביקורת ע"י הסוהר אלירן על אסירי השגחה (במקור מפורטת רשימה ובכללם נמצא שמו של **המנוח** טופז), נמצא שהכל תקין. (יומן השגחה).
 7. **שעה 07:05** - מפקד האגף מסאלחה נכנס לאגף. (יומן אגף)
 8. **שעה 07:10** - במהלך חלוקת ארוחת הבוקר פונה האסיר המחלק את ארוחת הבוקר - רמי מסעוד לסוהר אלירן ומדווח לו כי דודו טופז נמצא על הרצפה בשרותים, הסוהר פותח את התא ורואה את טופז כשהוא קשור בגרונו. בהמשך רץ ליומן בכדי להביא מספריים, לוחץ על לחצן המצוקה למקום מגיע כח של סוהרים וחובשים בכדי לתת לטופז טיפול רפואי. (יומן אגף + השגחה)
 9. **שעה 07:11** - מגיע לאגף הסגן מוחמד סלאח וכן ק' תורן/מפקד משמרת אשרף דגש. (יומן אגף + השגחה)
 10. **שעה 07:12** - נכנסים לאגף לצורך ביצוע החייאה. (יומן אגף)
 11. **שעה 07:18** - מפקד בית הסוהר נכנס לאגף (יומן אגף)
 12. **שעה 07:26** - נכנס לאגף צוות נט"ן בכדי לטפל בטופז. (יומן אגף)
 13. **שעה 07:32** - נכנסים ממ"ז מרכז וסגנו לאגף. (יומן אגף)
 14. **שעה 07:51** - נקבע מות האסיר דודו טופז 1317907. (יומן אגף)

בית משפט השלום ברמלה

חס"מ 09-08-16321 מדינת ישראל - טופז ז"ל

נתיחת גופת המנוח

1. בתאריך 20.8.2009 הועברה גופתו של המנוח למכון הלאומי לרפואה משפטית באבו כביר, לצורך בדיקת נסיבות המוות.
 2. נתיחת הגופה בוצעה באותו יום, במהלכה נכחו העוזרים: פרוסקטור - ניר בלטמן ופרי פתאל, ונציג המשפחה, ד"ר חן קוגל.
 3. על סמך תוצאות הנתיחה בגופת המנוח נקבע בחוות הדעת מיום 26.8.2009 כי: **"מותו נגרם מתשניק (חנק) בעקבות הידוק לולאה סביב לצוואר. הכבל שהועבר עם הגופה היה יכול לגרום לתעלת הלחץ בצוואר. בנוסף נמצאה טרשת קשה בעורקים הכליליים (של הלב) וצלקות זעירות בשריר הלב."**
 4. דו"ח הבדיקה הטוקסיקולוגית, שהתקבל במועד מאוחר יותר, קבע כי בדמו של המנוח נמצאה תרופת הרגעה. בדו"ח זה נרשמה הערה כי: אין בחוות דעת זו כדי לשנות את הקביעה הראשונה לגבי סיבת המוות.
 5. **לציין כי טרם מותו, סבל המנוח מבעיות לבביות, נתונים אלו מתיישבים במידת מה עם ממצאי הנתיחה."**
- תמצית הממצאים שפורטו לעיל, לגבי נסיבות האירוע המר שהתרחש בבוקרו של יום 20.8.09, משקפת את המסקנות המתחייבות ממכלול העדויות שנגבו על ידי המשטרה ועל ידי וועדת החקירה של שב"ס מכל הגורמים המעורבים: החל מהאסירים ששהו בתא לצידו של המנוח, ואשר חזרו כולם לישון לאחר ספירת הבוקר, כך שלא היו מודעים למתרחש, עד שהתעוררו לקול צעקות הסוהרים שנזעקו לעזרת המנוח, דרך אותם סוהרים ששהו באגף ונחשפו ראשונים למעשיו של המנוח וכלה במפקד האגף, מפקד בית הסוהר וגורמי הרפואה השונים שהוזעקו לסייע. עדויות אלה, אשר החלק הארי שביניהם נמסר שעה קלה לאחר תום האירועים, תואמות זו את זו ויוצרות תמונה ברורה לפיה ביצע המנוח את אקט ההתאבדות בכוחות עצמו, מבלי שנזקק לסיוע חיצוני כלשהו, ומבלי שאדם נוסף כלשהו היה מעורב ישירות בגרימת המוות.

בית משפט השלום ברמלה

חס"מ 16321-08-09 מדינת ישראל - טופז ז"ל

באשר לאפשרות כי גורם כלשהו היה מעורב במעשה, על דרך של סיוע מוקדם, תכנון משותף, שידול או הסתה, הרי שלא נחשפה כל ראיה המעידה על כך, אם כי ראוי להזכיר, בהקשר זה, את תוכנו של אחד המסמכים שערך המנוח במהלך התקופה בה הוחזק במעצר, ואשר נתפס בדיעבד, לאחר מותו, במסגרת חקירת המשטרה. מסמך זה, כמו גם מסמך נוסף אשר תוכנו נותר עמום גם היום, נכתב על ידי המנוח תוך שימוש בכתב סתרים, אשר פירושו היה ידוע למנוח ולאחיו בלבד. מר גולדנברג סייע באדיבותו לחקירה וחשף את הצופן, באופן שאפשר פענוח המסמך, אשר זו לשונו:

"שהקב"ה יעזור לי והכל יגמר קל. מהר.

זובי. תוך ארבעה ימים. שלוש שניות

לטובת הילדים מוטב ככה. לא בגלל העבר.

בגלל העתיד. תאמינו לי. סליחה.

{ חמישים אלף לאמברזביץ

{ חמישים אלף לאשתו של רמי - בזכותם!

הכל אצל דבירי

אהבה זה לתת הכל! מתתי!

בין כה לא נשאר הרבה..."

מעבר למשמעות שיש לאמור במסמך הנ"ל, לגבי מצבו הנפשי של הנאשם ולגבי כוונות ההתאבדות שקיננו בו, משמעות אשר תידון בהמשך, מוזכרים בו שמותיהם של שני אנשים, אשר "בזכותם" אירע דבר מה המצדיק תשורה או תמורה כספית ניכרת. לפיכך, ביררה המשטרה את זהותם של השניים, ונבחן קשר אפשרי בינם לבין מעשה ההתאבדות.

מחומר החקירה עולה כי האדם המכונה "אמברזביץ", הנו אלכסיי אמברזביץ, אסיר משוחרר, אשר שהה עם המנוח בתא המעצר מיום 22.6.09 ועד לתחילת חודש אוגוסט 2009, ואשר ביניהם נרקמו יחסי ידידות ושותפות גורל. אמברזביץ סיפר בהודעתו כי על רקע מערכת היחסים החמה שנרקמה בינו לבין המנוח, העניק לו המנוח סיוע כלכלי בהיקף של 15,000 ₪. כמו כן ציין כי באחת השיחות ביניהם בתא המעצר חשף בפניו המנוח את קשייו ואת מחשבות ההתאבדות שקיננו בליבו, אך אמברזביץ הצליח להרגיעו, על ידי כך שסיפר לו על מצב דומה בו היה נתון בעבר ועל ידי כך שהבהיר לו שאינו לבד וכי גם אחרים מתקשים להתמודד עם חיי הכלא. מכל מקום, בחומר הראיות שנאסף לא עלה כל יסוד לחשד כי

בית משפט השלום ברמלה

חס"מ 09-08-16321 מדינת ישראל - טופז ז"ל

1 אמברזביץ היה מעורב בצורה כלשהי בהתאבדותו של המנוח, ומה גם שהוא עזב את תאו של
2 המנוח ואת בית המעצר "ניצן" בכלל, למעלה משבועיים בטרם שם המנוח קץ לחייו.

3
4 ובאשר ל"רמי", הרי שמדובר באותו רמי מסעוד, אסיר החוליה שהיה מופקד על חלוקת
5 המזון ואשר הבחין ראשון במצבו של המנוח, ואף הזעיק מייד את הסוהרים למקום.
6 מהודעותיו של רמי, כמו גם מהודעות אסירים אחרים, עולה כי בינו לבין המנוח נרקמו יחסי
7 ידידות והוא אף סייע למנוח בכך שסיפק לו מזון איכותי, אשר בושל בתא אסירי החוליה,
8 תמורת השתתפות מצד המנוח בעלויות מוצרי המזון. מעדות אמברזביץ עולה כי גם לרמי
9 מסעוד היה אינטרס כלכלי במנוח, שכן אשתו ילדה באותה עת והוא נזקק לסיוע כלכלי, אך
10 בחומר החקירה אין ולו בדל של ראיה לכך שמסעוד היה מודע לכוונת ההתאבדות או שותף
11 למעשה בצורה כלשהי. ההפך הוא הנכון, מן הראיות עולה לכאורה כי מסעוד דאג למנוח
12 וביקש את טובתו, ותוכיח העובדה כי כשהגיע באותו בוקר לתאו של המנוח, והבחין בו שוכב
13 בחדר השירותים, הזעיק באופן מידי את הסוהרים, ובכך עשה כל שביכולתו על מנת למנוע
14 את המוות.

15
16 קשה להעריך בדיעבד למה התכוון המנוח בעת שכתב בכתב הסתרים את המילה "בזכותם".
17 ייתכן שביקש לציין את הקשר החיובי שנקם בינו לבין שני אסירים אלה, קשר המעוגן
18 לכאורה בחומר הראיות שנאסף, ואת העובדה ש"בזכותם" היו חייו בבית המעצר קלים
19 יותר. ייתכנו אולי גם הסברים אחרים, שלא כאן המקום לשער בעניינם, אך מכל מקום,
20 האפשרות כי היו מעורבים בצורה כזו או אחרת בגרימת מותו של המנוח, אינה נתמכת ולו
21 באבק של ראיה, ועל כן לא מצאתי טעם בהרחבה נוספת של החקירה בהקשר זה.

22
23 התוצאה היא כי ככל שמדובר בסיבת המוות הישירה, יש לקבוע כי המנוח התאבד על ידי כך
24 שקשר את שני קצותיו של הכבל החשמלי של הקומקום, ששימש את תושבי התא, לברזי
25 המים של המקלחת, כךך את הכבל סביב צווארו והביא להידוק הלולאה סביב לצוואר עד
26 שנחנק למוות. לנוכח מסקנה זו, אפנה כעת לדיון במישור הבדיקה הנוסף, שעניינו אחריות
27 השב"ס ועובדיו לשלומם של המנוח.

בית משפט השלום ברמלה

חס"מ 09-08-16321 מדינת ישראל - טופז ז"ל

הפיקוח והשמירה על המנוח כדי למנוע התאבדותו:

המטריה הנורמטיבית – על העבירה של גרימת מוות ברשלנות:

מעצם הגדרת תפקידו של השופט החוקר לחקור בסיבת המוות, נגזר גם היקפה המוגבל של החקירה. על השופט לחקור ולברר האם קיימות ראיות לכך שהמוות נגרם בעבירה, אך אין הוא מוסמך לנקוט בהליכים כלשהם בנוגע לליקויים, מחדלים או תמיהות הנחשפים בחקירה, אשר עשויים להצביע על ביצוען של עבירות אחרות, שלא גרמו כשלעצמן למוות (ראו עניין טבע נ' בר יוסף שהוזכר לעיל).

לפיכך, בהקשר הנוכחי, תיבחן השאלה האם קיימות ראיות המבססות לכאורה את אחריותם של מי מגורמי הפיקוח על המנוח לביצוע עבירה של גרימת מוות ברשלנות – עבירה על סעיף 304 לחוק העונשין, תשל"ז – 1977, הקובעת כי: "הגורם ברשלנות למותו של אדם, דינו - מאסר שלוש שנים".

בעקבות ההלכות שפותחו בדיני הנזיקין, נהוג לבחון גם במסגרת המשפט הפלילי את דבר קיומם של שלושה יסודות, אשר רק בהצטברותם קמה אחריות בעבירה על סעיף 304 הנ"ל. ראשית, יש לבחון קיומה של חובת זהירות המוטלת על החשוד כלפי מושא העבירה. שנית, משקמה חובת זהירות מושגית וקונקרטית, יש לבחון האם הפר החשוד במעשיו את החובה הנ"ל, או במילים אחרות האם "התרשל" במילוי החובה. לבסוף, יש לבחון האם ההפרה גרמה לנזק, כלומר האם קיים קשר סיבתי, עובדתי ומשפטי, בין ההתרשלות לגרימת המוות (ליתר הרחבה ראו י. קדמי על הדין בפלילים, חלק שלישי 1205-1232 (מהדורה מעודכנת, תשס"ו – 2006)).

בכל הנוגע לקיומה של חובת זהירות במקרה הנדון, הרי שעוד בשנת 1997, קבע בית המשפט העליון במסגרת ע"א 1892/95 אבו סעדה נ' שירות בתי הסוהר ואח' פ"ד נא (2) 704, כי במסגרת היחסים בין הרשות לבין האסיר הנתון במשמורתה, מוטלת על הרשות כלפי האסיר חובת השגחה. באותו מקרה, ביצע האסיר ניסיון התאבדות שני, פרק זמן קצר לאחר שניסיון התאבדות ראשון, שביצע בין כותלי הכלא, נכשל. השאלה שנדונה הייתה האם בהתנהגות הרשות נתגלתה התרשלות עקב אי-נקיטת צעדים מספיקים למניעת ניסיון ההתאבדות השני. כפי שיובהר מייד, גם במקרה הנוכחי, ביצע המנוח ניסיון התאבדות קודם במהלך החזקתו במעצר, ובמובן זה מדובר במקרים דומים. והנה, בפרשת אבו סעדה, קבע בית המשפט העליון מפורשות כי העובדה שמדובר בניסיון התאבדות שני, לאחר שכבר נעשה ניסיון

בית משפט השלום ברמלה

חס"מ 16321-08-09 מדינת ישראל - טופז ז"ל

1 התאבדות קודם כשהמערער נתון במשמורתה ובהשגחתה של הרשות, מקימה לא רק חובה
2 מושגית לדאוג לשלומם ולביטחונם כאסיר, אלא אף חובה קונקרטית לעשות כן (ראו והשוו
3 ע"א 4241/06 לוי נ' מ"י (לא פורסם, 12.3.09) שם לא נמצאה חובת זהירות קונקרטית מצד
4 חוקרי המשטרה כלפי עצור שהתאבד, בהעדר אינדיקציות קודמות לכוונת ההתאבדות).
5

6 הנה כי כן, השאלה הניצבת לפתחי הינה האם מי מגורמי שב"ס התרשל בכך שהפר, במעשה
7 או במחדל, את חובת הזהירות שהייתה מוטלת עליו כלפי המנוח והאם קיים קשר סיבתי בין
8 אותה התרשלות לבין גרימת מותו של המנוח. על מנת להשיב על שאלה זו יש לבחון
9 בפרוטרוט את המידע שהיה בידי גורמי שב"ס לאורך תקופת מעצרו של המנוח, את ההנחיות
10 השונות שניתנו על מנת לשמור על שלומם ואת יישומן של הנחיות אלה הלכה למעשה על ידי
11 גורמי הטיפול והפיקוח בבית המעצר ניצן.
12
13

הנחיות ההשגחה על המנוח במהלך תקופת המעצר:

14 מחומר החקירה שנאסף, מצטיירת השתלשלות העניינים כדלקמן: ביום 31.5.09 נעצר
15 המנוח, לראשונה בחייו, על ידי משטרת ישראל, בחשד לביצוע עבירות של קשירת קשר לפשע
16 וגרימת חבלה חמורה. ביום 1.6.09 בשעה 00:21 הועבר למשמורת שב"ס ונקלט בבית המעצר
17 תל אביב, המכונה "אבו כביר". בסמוך לאחר מעצרו עבר בדיקה פסיכיאטרית, אשר
18 בעקבותיה הוגדר כעצור במצוקה נפשית רמה ב', הרמה השנייה בדירוג חומרת הסיכון
19 האובדני והצורך בהשגחה.
20
21

22 בתאריך 4.6.09, כחמישה ימים בלבד לאחר שנעצר, ביצע המנוח ניסיון אובדני בבית המעצר
23 תל אביב על ידי הזרקת מינון יתר של אינסולין לגופו, באמצעות מזרקים שהביא עמו. מונה
24 קצין בודק לבחינת האירוע, וזה הגיש המלצות ספציפיות לתיקון הליקויים שהתגלו בתפקוד
25 הסוהרים בבית המעצר. לאחר אותו ניסיון אובדני ובעקבותיו, הוגדר המנוח כאסיר השגחה
26 רמה א', כלומר אסיר בדרגת הסיכון הגבוהה ביותר שהייתה מוגדרת אז בפקודות שב"ס.
27 כמו כן, קבע סגן הנציב, גונדר דב לוצקי, באופן אישי, הנחיות השגחה פרטניות לאחזקת
28 המנוח בבית המעצר, הנחיות אשר עמדו בתוקף עד למועד העברתו לניצן.
29

30 הנה כך מצאו הדברים את ביטויים בדו"ח המסכם את חקירת המשטרה בעמ' 20-22:

בית משפט השלום ברמלה

חס"מ 09-08-16321 מדינת ישראל - טופז ז"ל

"הנחיות ספציפיות הקשורות בעצור - בית המעצר תל אביב"

1. לאור הניסיון האובדני שביצע המנוח בעת ששהה בבית מעצר ת"א ב-4 ביוני 2009, הורה סגן נציב שב"ס על ביצוע הנחיות פרטניות וספציפיות להבטחת שלומו של העצור, כדלקמן:
 - א. העצור יוגדר כעצור השגחה רמה א'.
 - ב. העצור יימצא בתא פיקוח 24 שעות ביממה.
 - ג. במהלך שהותו במעצר יימצא ליד העצור סוהר צמוד 24 שעות ביממה שלא ימוש ממנו לרגע.
 - ד. ההתנהלות המנהלתית של הסוהר תבוצע רק לאחר שימצא סוהר מחליף לידו.
 - ה. למניעת פגיעה עצמית לא ימצא בידי העצור ציוד כלשהו, למעט בגדים.
 - ו. כל פעולה שקשורה בעצור תתועד בספר מבצעים מיוחד.
 - ז. אחת לשעה יבוקר הסוהר ע"י קצין מבית המעצר.
 - ח. שלוש פעמים ביום יבוקר תא הפיקוח ע"י נציג אג"מ ממחוז מרכז.
 - ט. אחת ליום יבוקר תא המעצר המפוקח ע"י נציג חטיבת הביטחון ויירשם דו"ח.
 - י. כל תנועותיו של העצור מחוץ לתא המעצר (בימ"ש, ביה"ח, בית חולים לחולי נפש) תבוצע בפיקוח ובאיזוק מלא.
 - יא. הפיקוח על התרופות שמקבל העצור יבוצע על ידי רופא היחידה וקבלת התרופות תבוצע בנוכחות חובש.
 - יב. עובדת סוציאלית תשוחח פעם ביום עם העצור ותבחן הלכי רוח נפשיים.
 - יג. מפקד בית המעצר יקבע, בהתאם לפקני"צ הרלוונטי הצורך בכבילתו של העצור בהתאם לרמת המסוכנות.
 - יד. יש לעשות כל מאמץ למנוע פגיעה אובדנית של העצור בעצמו או פגיעה של אחרים בו.
2. עוד באותו יום, הנחה מפקד בית המעצר בתל אביב את פקודיו ברוח הנחיות אלה.
3. בהקשר לכך יצויין כי בתאריך 12.11.2009 גבינו הודעה מגונדר דב לוצקי - סגן נציב שב"ס, אשר הסביר את נסיבות ההתערבות ואת עצם מתן ההנחיות. מהודעתו עלה כי הנחיותיו התייחסו לתנאי מעצרו של המנוח בבית המעצר בתל אביב בלבד, ולנקודת זמן מוגבלת.

בית משפט השלום ברמלה

חס"מ 09-08-16321 מדינת ישראל - טופז ז"ל

קליטת המנוח בניצן

1. **המנוח** נקלט בבית המעצר ניצן בתאריך 22.6.09.

2. כפי שהזכרנו בחלק א', ביחד עם **המנוח** הועברו התיק המנהלי, התיק הרפואי והתיק הסוציאלי, אשר כלל סיכום שנכתב טרם העברתו ובו נתונים רלוונטיים לעניין **המנוח**, כולל איזכור הניסיון האובדני והנחיות ההשגחה שניתנו בעקבות האירוע. בנוגע להתרשמות עו"ס ממצבו נרשם: "**הינו בעל מצבי רוח משתנים, נע בין קצוות, דיכוטומי, נוטה להיות מרוכז בעצמו... יש להציב גבולות ברורים, טרוד מאוד מהאופן שנתפס בעיני החברה. מבטא קשיים רבים סביב הבושה וחוסר האונים שחש מודאג מילדיו וחש שרבים נטשו אותו... מעט תוקפני ורגזן כשאינו מקבל את מבוקשו. מוגדר בסיכון אובדני, יש לראותו פעמיים ביום בוקר וערב...**"

3. ביום קליטתו נבדק ע"י רופא כללי של בית המעצר "ניצן", אשר המליץ על המשך טיפול תרופתי שניתן לו בבית מעצר תל אביב, כולל טיפול הרגעי ואנטי דכאוני.

4. באותו יום נערך לו ראיון קליטה ראשוני ע"י עו"ס, זו התרשמה **שהינו מאורגן ומצבו יציב. בהתייחס לכוונות אובדניות בשלב הנוכחי, צויין כי מבטא תקווה, אך הביע חשש במידה וגזר הדין יהיה קשה.**

5. במועד העברת **המנוח** ממעצר תל אביב לניצן - מג"ן, הוצאו הנחיות החזקה והשגחה חדשות ע"י מפקד ניצן - מג"ן. יצויין כי בהתאם לדברי סגן הנציב, לא נדרש אישורו להנחיות ההחזקה החדשות, לפי שההנחיות המחמירות שהוציא בעצמו, נועדו מטיבן לתקופה שבסמוך לניסיון ההתאבדות ועד שישתבר כי **המנוח** השלים עם עובדת המעצר ועם תנאי החיים בבית הסוהר.

6. הנחיות ההחזקה והאבטחה שהכין מפקד ניצן - מג"ן, אושרו על ידי סממ"ז מרכז, אשר קבע כי הנחיות ההשגחה עודכנו כנדרש וכי ביקורות קציני מטה המחוז אינן נחוצות עוד, לאור חלוף הזמן ממועד ניסיון ההתאבדות ואי הישנותם של אירועים שליליים ביחס לעצור עד למועד העברתו, המשיך מטה הנציבות - חטיבת הביטחון לקיים ביקורת.

בית משפט השלום ברמלה

חס"מ 16321-08-09 מדינת ישראל - טופז ז"ל

7. ביום הקליטה בבית מעצר ניצן - מג"ן, הורה **מפקד בית המעצר "ניצן"** גנ"מ **מאיר שמחון**, על הנחיות החזקה והשגחה חדשות על העצור כדלקמן:
- א. עם קבלת העצור בבית מעצר ניצן יבוצע חיפוש ידני ומגנומטר על גופו ובציודו, יילקח ממנו הציוד האסור בהחזקה ויופקד באפסנאות.
- ב. העצור יעבור את שרשרת הקליטה בה יפגוש את: קמ"ן, עו"ס ורופא ובסיום יועלה לאגף 2 וישוּבץ לתא 10 באגף.
- ג. מפקד האגף יראיין את העצור על כללי האגף וסדר היום באגף.
- ד. כל פעולה המבוצעת עם העצור תתועד ביומן האגף.
- ה. העצור יקבל ביקורים סגורים למשך 30 דקות יחד עם כלל האסירים בחדר הביקורים.
- ו. ביקורי עו"ד לעצור יתקיימו בחדר עו"ד בפיקוח סוהר ובמקום.
- ז. העצור יקבל טלפון על פי שעות הטלפון באגף.
- ח. כל יציאה וחזרה לאגף יבוצע חיפוש ידני + מגנומטר. מפקד האגף יבצע חיפוש בתאו על פי תכנית מ. האגף ובנוסף יבצע חיפושי פתע בתא לפחות פעם בשבוע. בכל יציאה וחזרה לנסיעה/מנסיעה - יש לבצע חיפוש ידני ומגנומטר.
- ט. העצור יקבל טיול יומי במסגרת האגף, ע"פ תכנית האגף יחד עם אסירי האגף.
- י. העצור מוכר כחולה אינסולין, כל נושא הטיפול הרפואי יהיה באחריות רופא היחידה, כל טיפול רפואי יהיה במרפאה בנוכחות חובש ואין לאפשר לעצור שימוש באינסולין באופן עצמאי.
- יא. חובש משמרת יראה את העצור שלוש פעמים ביום ויתעד ביומן האגף.
- יב. בעת קבלת העצור ייבדק ע"י רופא היחידה שייתן לצוות הרפואי הנחיות לגביו.
- יג. צוות האגף יבצע ביקורת כל חצי שעה על האסיר, ויתעד ביומן האגף, ידווח על כל חריג למ. המשמרת ולעו"ס במייד.
- יד. מפקד האגף יבצע שלוש ביקורות על האסיר - פעם ביום (כך במקור) (הכוונה: "שלוש ביקורות ביום" - א.מ.ס.).
- טו. בכל חזרתו מנסיעה ייבדק ע"י עו"ס תורן.
- טז. מפקד משמרת יבצע ביקורת על העצור, בנוסף לזמני ספירות.
- יז. מפקד תורן/קצין תורן יערכו ביקורת על העצור בשעות הלילה ובסופי שבוע יבוצעו לפחות שלוש ביקורות ביום.
- יח. עו"ס תשוחח עם העצור לפחות פעמיים בשבוע, וע"פ הצורך.
- יט. כל יציאה של העצור לנסיעה, יש לעדכן את צוות הליווי אודות העצור ויש לקבל את אישור ק.אסירים, היות העצור מוגדר כאסיר התראה.

בית משפט השלום ברמלה

חס"מ 16321-08-09 מדינת ישראל - טופז ז"ל

כ. כל יציאה של העצור מחוץ לבנין ניצן, ייכבל ידיים ורגליים.
כא. על כל חריג בהתנהגותו יש לעדכן במידי בכתב לקמ"ן, קצאג"מ, עו"ס ומפקד היחידה.
כב. על כל יציאה של העצור לנסיעה יש להוציא דווח מרד"מי.
כג. מפקד אגף יראיין את העצור בעת קבלתו לאגף הכולל כללי התנהגות, ידגיש בפניו שחל איסור מוחלט להתראיין באמצעי התקשורת והחתמתו על טופס הראיון.
כד. מפקד האגף יתדרך את צוות האגף לגבי הנחיות אלו.
כה. לסיכום: ק,אג"מ, מפקד משמרת, רת"ע, עו"ס האגף, ק.אסירים/רישום, מרפאה, מב"ן, מפקד האגף, צוות האגף יפעלו על פי פקודת נציבות 04.54.01 **"טיפול באסיר במצוקה נפשית/בסיכון אובדני גבוה - דרכי התמודדות והתערבות מערכתית"**.

יישום ההנחיות והמאמצים שהושקעו בשמירה על המנוח:
עיון במכלול המסמכים שנאספו, לרבות יומני האגף והתיקים האישיים של המנוח, מעלה כי הנחיות ההשגחה מולאו באופן מדוקדק וקפדני על ידי בעלי התפקידים השונים בבית המעצר "ניצן", החל מזקיפי וסוהרי האגף, דרך מפקד האגף, גורמי הטיפול והשיקום וקציני המתקן וכלה בגורמי חטיבת הביטחון, שביצעו דרך קבע ביקורות שנועדו לוודא יישום הנחיות הפיקוח.

יומני האגף וההשגחה של אגף 2 בניצן מעידים על כך כי החל ממועד קליטתו ועד ליום מותו הייתה הקפדה מרבית על ההנחיות, לרבות בדיקת מצבו של המנוח מדי חצי שעה, יידוע ורענון חובת ההשגחה עליו בחילופי המשמרות ורישום הפעולות השוטפות הקשורות במנוח כגון הוצאתו לטיפולים במרפאה וכיוצא בזה. באופן ספציפי יושרו נהלים אלה גם במועדים הקריטיים, בסמוך למעשה ההתאבדות ובימים שקדמו לו.

העיון בתיקים מגלה כי בקרב אנשי בית המעצר "ניצן" הייתה מודעות גבוהה לחשיבות הפיקוח על מצבו של המנוח, וכל התפתחות חריגה דווחה וזכתה למענה. דוגמה לכך ניתן למצוא באירועי יום 9.7.09, אז נפוצה שמועה על כך שמפיו של המנוח נשמעו אמרות המעידות על כוונה לפגיעה עצמית. בעקבות זאת הורה מפקד בית המעצר על כבילתו והשמתו בהשגחה צמודה. המנוח נבדק מייד הן על ידי רופא והן על ידי פסיכיאטר, ובפניהם שלל הכוונות האובדניות. אף על פי כן הגיע המפקד עצמו, בבוקרו של יום השישי שלמחרת, אל בית המעצר, על מנת להתרשם ממצבו של המנוח, אישר לו ביקור חריג והתיר לו להמשיך

בית משפט השלום ברמלה

חס"מ 16321-08-09 מדינת ישראל - טופז ז"ל

1 ולשהות במהלך סוף השבוע בתא הנוח בו הוחזק בהשגחה. כמו כן, בעקבות אותו אירוע,
2 ניתנה הוראה בדבר הגברת אינטנסיביות המפגשים בין המנוח לבין צוות העובדות
3 הסוציאליות בבתי המעצר. אירוע זה והפעולות שננקטו בעקבותיו מבטאים באופן מובהק
4 את הרגישות הגבוהה שהופגנה בעניינו של המנוח ואת תשומת הלב המיוחדת שניתנה
5 למלאכת הפיקוח וההשגחה על מצבו.

6
7 תיקו הרפואי של המנוח, כמו גם התיק הסוציאלי, מעידים אף הם על טיפול אינטנסיבי
8 במנוח, בהתאם לצרכיו, לתלונותיו ולרצון המופגן לשמור על בריאותו הגופנית והנפשית. על
9 מנת לסבר את האוזן אציין, כי מעבר לביקוריו במרפאה לצורך קבלת אינסולין, מדי יום,
10 ארבע פעמים ביום, נבדק המנוח, על ידי רופא כללי, לא פחות מ-34 פעמים ונפגש לשיחה עם
11 עובדת סוציאלית לא פחות מ-62 פעמים, והכול במהלך תקופת מעצר שנמשכה פחות
12 משלושה חודשים. בצדק קבעה וועדת החקירה מטעם שב"ס כי עובדות אלה מעידות על
13 תשומת הלב הרבה שהוקדשה למנוח על ידי גורמי שב"ס ועל הרצון לעמוד מקרוב על מצבו
14 הבריאותי והנפשי.

15
16 עוד יש להזכיר את הביקורות הרבות שבוצעו מטעם שב"ס, גם על ידי גורמים חיצוניים לבית
17 המעצר "ניצן", מחטיבת הביטחון של שב"ס, אשר התמקדו באופן ספציפי וחריג בנהלי
18 ההשגחה על המנוח ועליו בלבד. על פי עדויות בכירי שב"ס, העיסוק במצבו של המנוח עלה
19 על שולחנם כמעט על בסיס יום יומי, וכפי שכבר הוזכר היה זה סגן הנציב אשר קבע, באופן
20 אישי, את תנאי ההשגחה על המנוח לאחר ניסיון ההתאבדות הראשון.

21
22 אם תילקח בחשבון העובדה כי במהלך אותה תקופה הוחזקו בידי שב"ס כאלף עצורי
23 השגחה, ברמות סיכון שונות, אשר כמאתיים מתוכם הוגדרו בדרג א', וכי בבית המעצר
24 "ניצן" לבדו שהו למעלה ממאה ושבעים עצורי השגחה, אשר יותר משישים מהם הוגדרו
25 בדרג א', מתחייבת המסקנה כי תשומת הלב שהוקדשה למצבו של המנוח על ידי כל הגורמים
26 הרלבנטיים בשב"ס הייתה חריגה ביותר, אולי אפילו חסרת תקדים בהיקפה.

27
28 אבחן כעת ביתר הרחבה את הטיפול הנפשי שקיבל המנוח בתקופת החזקתו במעצר, את
29 המידע שנאסף על ידי גורמי שב"ס בנושא זה ואת האופן בו בחרו הם לטפל במידע, במטרה
30 לממש חובתם לדאוג לשלומו של המנוח.

בית משפט השלום ברמלה

חס"מ 16321-08-09 מדינת ישראל - טופז ז"ל

הטיפול הנפשי במנוח בתקופת המעצר:

מאז מעצרו ביום 31.5.09 ועד מותו בבוקרו של יום 20.8.09 נבדק המנוח על ידי פסיכיאטר מומחה 9 פעמים. בדיקה ראשונה בוצעה כבר ביום המעצר, ובהמשך בוצעו בדיקות נוספות בתאריכים: 2.6.09, 5.6.09 (בבית החולים וולפסון בעקבות ניסיון ההתאבדות הראשון), 7.6.09, 9.6.09, 24.6.09 (יומיים לאחר הקליטה בניצן), 1.7.09, 9.7.09 ולבסוף ביום 12.8.09, כשבוע לפני ההתאבדות.

במהלך כל הבדיקות הפסיכיאטריות, ללא יוצא מן הכלל, שלל המנוח קיומן של מחשבות אובדניות או תוקפניות. באף אחת מהבדיקות לא נמצאה עדות לדיכאון מגורי ולא נתגלו אינדיקציות כלשהן לצורך באשפוז פסיכיאטרי. בהתאם לכך חזרו הרופאים הפסיכיאטרים, פעם אחר פעם, על ההמלצה להמשך מעקב והשגחה על פי הנהלים, לצד טיפול תרופתי בכדורי שינה. ד"ר סמיון קרצמן, הפסיכיאטר שבדק את המנוח ביום 12.8.09, באותה בדיקה אחרונה לפני מעשה ההתאבדות, אף הדגיש בעדותו בפני וועדת החקירה של שב"ס כי אלמלא ניסיון ההתאבדות הקודם, הרי שהתרשמותו מהמנוח במהלך הבדיקה לא הייתה מביאה אותו להגדירו כמי שמועד לבצע מעשה אובדני.

לצד ממצאים אלה, עולה מחומר החקירה בבירור כי המנוח סבל משינויים קיצוניים במצבי הרוח ונע באופן תדיר בין רגעי שמחה והתעלות נפש לבין רגעים של ייאוש ואובדן תקווה. מסקנה זו נסמכת על מקורות רבים וביניהם עדויות חלק משותפיו לתא המעצר, עדות אחיו מיקי גולדנברג לגבי תוכן שיחות הטלפון ביניהם וכן חלק מהמסמכים בכתב ידו של המנוח, אותם הותיר אחריו בתא המעצר, ואשר ביטאו את תחושותיו הקשות, את ייסורי המצפון ורגשות הגעגוע שייסרו אותו, לצד גילויי התקווה והתוכניות לעתיד.

מצבו זה של הנאשם היה אף הוא ידוע לגורמי הטיפול בשב"ס ובא לידי ביטוי נרחב בדיווחים בתיק הסוציאלי של המנוח. העובדות הסוציאליות, אשר נפגשו עמו כמעט מידי יום, שימשו עבור הנאשם כמקור לתמיכה ולעידוד, כמו גם להצבת גבולות ולקידום השתלבותו בשגרת בית המעצר. ראוי להדגיש כי על אף התנודות הקיצוניות במצבי הרוח, בשום שלב לא התרשמו העובדות הסוציאליות, חלקן עובדות מנוסות אשר נתקלו בעבר לא פעם באסירים מועדים לאובדנות, מקיומן של כוונות אובדניות קונקרטיות מצידו של המנוח. זאת על אף הרגישות הרבה שהפגינו כלפיו ותשומת הלב המיוחדת שהוקדשה לו. על רקע נתונים אלה יש לבחון את אירועי הערב שקדם להתאבדותו של המנוח, ואת ההחלטות שהתקבלו בעניינו במועד הנ"ל.

בית משפט השלום ברמלה

חס"מ 16321-08-09 מדינת ישראל - טופז ז"ל

אירועי יום 19.8.09:

ביום 19.8.09, בשעות הערב, פנה המנוח אל אחד החובשים וביקש ממנו כדור לשינה. המנוח היה מטופל זה מכבר בכדורי שינה, אך ביקש טיפול חזק יותר. בעקבות זאת פנה החובש אל העובדת הסוציאלית התורנית, וביקש ממנה לפגוש במנוח ולהתרשם ממצבו. באותו ערב שימשה כתורנית הגב' גלי גואטה, עובדת סוציאלית וותיקה ומנוסה, המשרתת בניצן שמונה וחצי שנים עובר לאירוע.

לבקשת החובש, עלתה הגב' גואטה לאגף 2 ונפגשה עם המנוח. בתום הפגישה כתבה מזכר, אשר תויק בתיק הסוציאלי של המנוח. נוסחו המלא של המזכר הנו: **"נראה באגף לבקשת חובש היות וביקש כדורי שינה. נראה במצב רוח ירוד, מבקש טיפול לשינה ממושכת. שולל כוונות אובדניות או מחשבות, יחד עם זאת מרבה לחשוב על ילדיו ומתבייש במצבו. לאור האמור לא מופנה לפסיכיאטר תורן, מבקשת הפנייתו לפסיכיאטר יחידה."**

בעדותה בפני ועדת החקירה ביום 23.8.09 תיארה הגב' גואטה בהרחבה את אירועי אותו ערב. לדבריה, פגשה במנוח במסגרת תפקידה 3 פעמים בלבד, לרבות באותו ערב. לפיכך, בטרם פנתה אל המנוח בערב הנדון, שוחחה עם הגב' נועה טנגורי, העובדת הסוציאלית אשר טיפלה במנוח דרך קבע באותה תקופה. על פי עדותן של שתי העובדות הסוציאליות, באותה שיחה עדכנה הגב' גואטה את הגב' טנגורי בדברי החובש, ואילו הגב' טנגורי עדכנה אותה כי המנוח נבדק על ידי פסיכיאטר שבוע ימים בלבד קודם לכן, וכי אם אין מדובר במצב קריטי שאינו מאפשר המתנה, תפגוש אותו הגב' טנגורי למחרת היום ובמידת הצורך יופנה לפסיכיאטר היחידה ביום ב' הקרוב.

באשר למפגש עם המנוח עצמו, מסרה גואטה כי המתינה ליציאתו מהמקלחת ואז שאלה לשלומו. המנוח השיב **"האנשים בסדר, הכל בסדר חוץ מהמחשבות"**. כשנשאל אילו מחשבות הבהיר: **"לא בקטע אובדני, אין לי כוונות, אני חושב על הילדים שלי והאמת היא שאני מתבייש ורוצה לישון יותר"**. המנוח התלונן על כך שמעירים אותו ושהוא מתקשה לישון בלילה וביקש לראות פסיכיאטר על מנת לקבל טיפול שיאפשר לו לישון יותר. הגב' גואטה שאלה אותו גם לגבי השימוש באינסולין והמנוח השיב: **"אל תדאגי, אני שומר על עצמי, גם אם שבוע לא אקח לא יקרה לי כלום, שותה רק עם סוכרזית, אוכל ירקות"**. בתום השיחה הודיעה העובדת הסוציאלית למנוח שיופנה לפסיכיאטר ולמפגשים נוספים עם

בית משפט השלום ברמלה

חס"מ 16321-08-09 מדינת ישראל - טופז ז"ל

העו"ס המטפלת, אך נמנעה מהפנייתו בדחיפות לפסיכיאטר התורן במרכז לבריאות הנפש של שב"ס, הממוקם במבנה נפרד בקומפלקס בתי הסוהר ברמלה.

הגב' גואטה נימקה את החלטתה זו בכך שבמהלך השיחה שקיימה עם המנוח, לא עלתה כל אינדיקציה, מילולית או התנהגותית, לקיומה של כוונה אובדנית מצידו. התרשמותה הייתה כי המנוח דואג לעצמו ולמצב בריאותו בצורה תקינה, ואינו מבטא סימני מצוקה מיוחדים. את השימוש במונח "ירוד", לתיאור מצב רוחו של המנוח, הסבירה בכך שבמהלך השיחה ביטא תחושות בושה ודיבר על ילדיו, וזאת בשונה מאד ממצב הרוח המרומם בו היה נתון בפעם הקודמת ששוחחה עמו, מספר שבועות קודם לכן. ביטויים אלה שהשמיע המנוח מפעם לפעם לא היו חריגים והגורמים הטיפוליים אף ראו בהם ביטויים הגיוניים המותאמים לסיטואציה ולמציאות הקשה עימה התמודד המנוח בכלא.

הבקשה לפגוש בפסיכיאטר התעוררה רק על רקע רצונו של המנוח בקבלת כדור שינה חזק יותר, ומשלא התעוררה כל אינדיקציה לצורך בטיפול נפשי דחוף, החליטה הגב' גואטה, כאמור לעיל, להימנע מהפניית המנוח לבדיקה דחופה מחוץ לכותלי בית המעצר. לאחר מכן שוחחה הגב' גואטה פעם נוספת עם הגב' טנגורי ועדכנה אותה. כמו כן שוחחה עם הממונה המקצועית עליה, ראש תחום הטיפול והשיקום בניצן, הגב' רביד צברי, ועדכנה אותה כי לא התרשמה מקיומו של חשש למעשה אובדני.

החלטתה של הגב' גואטה שלא להפנות את המנוח בדחיפות לפסיכיאטר זכתה בדיעבד לגיבוי מכל גורמי הטיפול שהעידו בפני וועדת החקירה של שב"ס. הגב' צברי, למשל, מסרה בעדותה כי תשומת הלב שהוקדשה למנוח הייתה יוצאת דופן בהיקפה. לצד העליות והמורדות במצבי הרוח, היה מצבו הנפשי הכללי סטטי למדי. המנוח חווה משבר קשה וחש בושה גדולה וגעגוע לילדיו, אך מצבו והתנהגותו היו תואמים למצב האובייקטיבי בו היה נתון ובבדיקות הפסיכיאטריות, כמו גם בשיחות השוטפות עם הצוות הטיפולי, לא עלו אינדיקציות לכוונות אובדניות. לדבריה, ההפניה לפסיכיאטר תורן מחוץ לשעות העבודה הרגילות נועדה למצבים אקוטיים, כגון מצבים של פסיכოזה או איום בפגיעה עצמית, ואילו תלונות על קשיי שינה, כפי שביטא המנוח, אינן מצדיקות הפנייה מעין זו. עמדות דומות ביטאו בעדויותיהם גם הפסיכיאטרים מטעם שב"ס, ד"ר ליאוניד לנדא וד"ר ויקטוריה חסין.

בית משפט השלום ברמלה

חס"מ 16321-08-09 מדינת ישראל - טופז ז"ל

לנוכח העדויות הללו, ולאור המפורט בממצאי הבדיקות הפסיכיאטריות הרבות שנערכו למנוח והתרשמות הצוות הטיפולי מתהליכי הסתגלותו של המנוח לחיי הכלא, שותף אני לדעה כי אין לראות בהחלטתה של הגב' גואטה מיום 19.8.09, שלא להפנות את המנוח לבדיקה פסיכיאטרית דחופה, משום התרשלות במילוי תפקידה. הגב' גואטה ביצעה את מכלול הפעולות המתבקשות נוכח פניית החובש, לרבות שיחת עדכון מקדימה עם העובדת הסוציאלית המטפלת, מפגש עם המנוח שאפשר גיבוש עמדתה המקצועית לגבי מצבו ומידת הדחיפות של הטיפול בו, תיעוד המפגש במזכר ודיווח לעו"ס המטפלת ולממונה המקצועית עליה. ההחלטה שקיבלה נדמית סבירה בנסיבות וממוקמת ללא ספק בטווח שיקול הדעת המקצועי הנתון בידה.

לא זו אף זו, צבר נוסף של ראיות שנאספו מעיד לכאורה על כך שההחלטה לשים קץ לחייו התגבשה בליבו של המנוח רק בשלב מאוחר יותר, ולא דווקא במועדים שסבבו את פנייתו לחובש ואת שיחתו עם הגב' גואטה. בהקשר זה יוזכרו עדויותיהם של מגוון רחב של עדים אשר פגשו במנוח או שהו בסביבתו מאז שעות אחה"צ של יום 19.8.09 ועד למועד התאבדותו למחרת בבוקר.

כך למשל, נבדק המנוח ביום 19.8.09 בשעה 16:35 במרפאת בית המעצר, על ידי ד"ר רמי פרנקל. בעדותו מיום 24.8 מסר ד"ר פרנקל כי המנוח התלונן, ולא בפעם הראשונה, על כאבים בחזה, וטופל באופן חד פעמי בווליום. לדבריו, המנוח היה מעט עצבני, אך לא היה בהתנהגותו מרכיב סוער או דכאוני, שאם לא כן היה מפנה אותו בעצמו לפסיכיאטר. בנוסף, יש להזכיר את עדויות שותפיו לתא ואת עדויות הסוהרים שפיקחו עליו ב-24 השעות האחרונות, לרבות במהלך הספירה שהתבצעה בשעה 5:35, כשעה וחצי לפני מעשה ההתאבדות, ואשר איש מהם לא חש בסימני מצוקה כלשהם מצידו של המנוח.

במיוחד ראוי להזכיר את עדותו של רמי מסעוד מיום 6.10.09, בה סיפר כי בערב האחרון שלפני מותו, בירך אותו המנוח בברכת לילה טוב וביקש ממנו, בין היתר, להניח עבורו במקרר מיץ תפוזים לארוחת הבוקר. ביטויים אלה מעידים לכאורה על כך שההחלטה הסופית להתאבד גובשה בשלב מאוחר יותר, בסמוך למעשה עצמו.

למען הסר ספק, יש להבהיר כי המחשבות על התאבדות ליוו ככל הנראה את המנוח לאורך תקופת המעצר כולה, ויעידו על כך שיחותיו עם אמברוזיץ ועם אסירים אחרים, דוגמת סרגיי שולמן, כמו גם המכתב בשפת הסתרים שתוכנו הובא לעיל והמצוקות שהשמיע באוזני

בית משפט השלום ברמלה

חס"מ 16321-08-09 מדינת ישראל - טופז ז"ל

1 אחיו. ואולם נראה כי בתקופה שבין ניסיון ההתאבדות הראשון לבין מותו של המנוח, לא
2 הפגין המנוח בהתנהגותו כוונות מעין אלה. חוקרי המשטרה סבורים, לנוכח האמור באותו
3 מכתב, כי המנוח השכיל להסוות את כוונותיו הנסתרות מפני אנשי שב"ס. כשלעצמי אני
4 סבור, ומדובר בהערכה בלבד, כי המנוח נע בין מצבים קיצוניים של תקווה וייאוש, וכי
5 בהקיצו באותו בוקר גבר הייאוש על התקווה והכריעו. מכל מקום, יהיו פני הדברים אשר
6 יהיו, אין לתלות את האשם במחדל כזה או אחר של רשויות השיקום והטיפול בשב"ס, אשר
7 עשו כמיטב יכולתם על מנת לסייע למנוח ולשמור עליו.
8

9 הנה כי כן, התיעוד המקיף של הטיפול לו זכה המנוח במהלך המעצר, אינו מעיד על קיומה
10 של התרשלות כלשהי מצד גורמי הביטחון או גורמי הטיפול בשב"ס. גורמים אלה פעלו
11 בהתאם להנחיות, הקפידו על חובות הפיקוח והבקרה על המנוח ואף הפגינו רגישות מיוחדת
12 לצרכיו ולמצבו. למרבה הצער לא עלה בידם, על אף מאמציהם, למנוע את התאבדותו של
13 המנוח, אך מכך לא ניתן להסיק בהכרח על קיומה של התרשלות.
14

15 כפי שנאמר לא פעם בפני ועדת החקירה של שב"ס וכפי שמוכיח הניסיון המצטבר, מי שנחוש
16 לשים קץ לחייו עשוי להתגבר גם על מאמצי הפיקוח האינטנסיביים ביותר, ואין בעצם
17 העובדה שמאמצים אלה לא צלחו כדי להטיל בהכרח דופי בהתנהלות הסוהרים. לצד דברים
18 אלה יש להדגיש כי על רשויות שב"ס מוטלת החובה להיאבק בתופעת האובדנות ולהשקיע
19 לשם כך את מלוא המשאבים הנדרשים. אקדים ואומר, בהקשר זה, כי מהחומר שנאסף על
20 ידי ועדת החקירה עולה כי בשנים האחרונות מקדיש הארגון תשומת לב רבה למאבק
21 בניסיונות האובדניים מצד אסירים ועצירים, אם כי נושאים רבים עדיין טעונים תיקון
22 ושינוי. בפרק האחרון לדברי אקדיש מילים אחדות לסוגיה זו, כמו גם לכשלים המערכתיים
23 שנתגלו סביב מותו הטראגי של המנוח, אך בטרם אפנה לנושאים אלה אתייחס לשני נושאים
24 חשובים נוספים שנדונו בחקירה שעניינם הטיפול בעבירות המשמעת של המנוח ועדותו של
25 האסיר רמי מסארווה.
26
27

הענישה המשמעתית:

28 חלק ניכר מהטענות שהעלו בני משפחת המנוח, בכתב ובעל פה, במסגרת ההליך שבפני,
29 הופנה כלפי מפקד בית המעצר ניצן, גנ"מ מאיר שמחון. בדבריהם, ביטאו בני המשפחה את
30 תחושתם כי בחירתו של המנוח לשים קץ לחייו נבעה במידה רבה מהעונשים שהושתו עליו
31 במהלך שהייתו בניצן על ידי מפקד בית המעצר. לנוכח טענות אלה, בדקתי בקפידה את
32

בית משפט השלום ברמלה

חס"מ 16321-08-09 מדינת ישראל - טופז ז"ל

המסכת העובדתית, ואין לי אלא לקבוע כי לא נמצא כל בסיס ראיתי לסברה בדבר קיומו של קשר סיבתי בין הענישה המשמעתית לבין התאבדות המנוח. אתאר בקצרה מסכת זו.

במהלך התקופה בה שהה בניצן, הועמד המנוח לדין משמעת, בפני מפקד בית המעצר, פעמיים. בפעם הראשונה נשפט המנוח בעקבות אמרות שהשמיע במהלך שיחת הקליטה עם העובדת הסוציאלית אביטל וייץ ביום 23.6.09, ואשר כללו הצעה להעניק לה "עזרה כלכלית". הלשכה המשפטית של שב"ס המליצה להסתפק בקיום ראיון במהלכו יוזהר המנוח מהתבטאויות דומות בעתיד, אך גנ"מ שמחון בחר שלא להסתפק בכך, ובמסגרת סמכויותיו הורה על העמדתו של המנוח לדין משמעת. במהלך הדיון הביע המנוח את צערו על האירוע, הבהיר כי לא התכוון לפגוע בעובדת הסוציאלית ובנהלים והתחייב שלא לשוב ולבצע מעשים דומים. בעקבות זאת הטיל עליו מפקד בית המעצר עונש של בידוד למשך 48 שעות.

האירוע הנוסף בעטיו הועמד המנוח לדין התרחש כחודש ימים מאוחר יותר, בעקבות כתבה שהתפרסמה בעיתונות, אשר כללה ראיון שנוהל עם המנוח בשיחה טלפונית ממקום כליאתו. מהעדויות עולה כי עוד בטרם הפרסום, לאחר שהתברר כי המנוח שוחח עם כתבת העיתון ללא אישור, הוזהר המנוח כי אם לא ימנע את פרסום הראיון, הוא יועמד לדין וייענש בחומרה. המנוח הבטיח לנסות אך הבהיר כי הדבר אינו עוד בשליטתו וכי רק שוחח עם חברה עיתונאית ולא התכוון לעבור על הכללים. לבסוף פורסמה הכתבה, המנוח הועמד לדין משמעת ונדון ע"י גנ"מ שמחון לשבעה ימי בידוד ולשלילת ביקורים ושיחות טלפון למשך חודש ימים.

אין ספק כי העונש שהוטל על המנוח לא היה קל עבורו. מדובר היה בפרק זמן בלתי מבוטל של החזקה בבידוד, ובתקופה ארוכה בה הוגבלה יכולתו לקיים קשר עם חבריו ובני משפחתו שמחוץ לכלא. כשמדובר באדם שניהל בעבר אורח חיים נורמטיבי, המוחזק לראשונה במעצר ממושך, בעל משפחה ואב לילדים, הקשר לעולם החיצון חשוב מעין כמותו ומהווה משענת ממשית המסייעת בהתמודדות הקשה עם חיי היום יום בכלא. ניתוקו של עציר לתקופה כה ממושכת, ועל אחת כמה וכמה עציר במצבו האישי והנפשי של המנוח, אינו עניין של מה בכך, וראוי שיישקל בכובד ראש, גם אם מדובר בפגיעה חמורה בכללי המשמעת. לצד דברים אלה יש לציין כי מפקד בית המעצר השכיל לאזן בין חומרת העונש לבין אלמנטים שונים אשר הפחיתו מחומרת השלכותיו על המנוח. כך למשל אישר לו ביקור פתוח עם בני משפחתו בטרם תחילת ריצוי העונש, אישר יציאה מיוחדת בליווי אנשי שב"ס על מנת לבקר את אמו

בית משפט השלום ברמלה

חס"מ 16321-08-09 מדינת ישראל - טופז ז"ל

של המנוח במקום אשפוזה ואף התיר למנוח לשוחח מפעם לפעם טלפונית עם אחיו ולא רק עם בא כוחו.

אין זה המקום לדון בשאלה האם היו העונשים שהוטלו במהלך הדיון המשמעתי ראויים, או שמדובר היה בענישה מחמירה ובלתי מידתית. על מנת להפסי את דעתם של בני המשפחה אציין כי נושאים אלה נדונו על ידי וועדת החקירה הפנימית של שב"ס, אשר חיוותה דעתה בנדון והמליצה המלצותיה, לרבות המלצות מערכתיות הנוגעות לצורך לשקלל במסגרת הענישה גם את ההשפעה האפשרית שלה על מצבו הנפשי של האסיר ועל כוונותיו האובדניות. השאלה היחידה העומדת להכרעתי הנה האם מצביעות הראיות על כך שלעונשים אלה הייתה השלכה על מעשה האובדנות שביצע הנאשם – ולכך יש להשיב בשלילה מוחלטת.

כזכור, בוצע מעשה ההתאבדות רק בבוקרו של יום 20.8.09, כמעט חודש שלם לאחר שהועמד לדין בפעם השנייה והאחרונה, ופרק זמן קצר ביותר בטרם עמד לסיים את ריצוי עונשו ולזכות שוב בביקורים ובשיחות טלפון ככל עצור אחר. את תקופת הבידוד סיים כשלושה שבועות קודם לכן, ומהעדויות עולה כי חזר אל תאו ואל חבריו לתא בשמחה ומבלי שניכרו בהתנהגותו סימני מצוקה כלשהם כתוצאה משהייתו בבידוד. במהלך אותם 3 שבועות וכפי שכבר הובהר לעיל בהרחבה בפרק שעסק בטיפול הנפשי, לא נתגלו כל אינדיקציות לכך שחלה התדרדרות במצבו בעקבות אותו שבוע. לפיכך, לא נמצא כל ביסוס ראייתי לסברה כי לעונש שהוטל על המנוח היה חלק בהחלטתו לשים קץ לחייו.

בפנייתו מיום 12.9.10 מתייחס אחיו של המנוח לאקט נוסף של גנ"מ שמחון מיום 19.8.09, אשר אותו הגדיר כמכת המוות הסופית, והכוונה היא להחלטת מפקד בית המעצר שלא לאשר למבקש חופשת חג בראש השנה, שמועדו חל במהלך חודש ספטמבר. אכן, ביום 19.8.09, היום שקדם למותו של המנוח, מסר המנוח למפקד בית המעצר מכתב בו פירט את ייסורי הנפש מהם הוא סובל והביע נכונותו להארכת תוקפו של העונש שהוטל עליו ובלבד שתינתן לו חופשה בת 48 שעות בחיק משפחתו בראש השנה. גנ"מ שמחון דחה בקשה זו וציין כי "הנ"ל בסטטוס עצור ולא ניתן להוציאו לחופשה".

כאן המקום להבהיר כי אין למצוא כל דופי בהחלטתו הנ"ל של גנ"מ שמחון, שהרי במועד הרלבנטי הוחזק המנוח במעצר "עד החלטה אחרת", בשל כתב אישום ובקשה למעצר עד תום ההליכים שהיו תלויים ועומדים נגדו בבית המשפט המחוזי. לפיכך, שאלת יציאתו של

בית משפט השלום ברמלה

חס"מ 16321-08-09 מדינת ישראל - טופז ז"ל

1 המנוח לחופשת חג לא הייתה תלויה ברצונו הטוב של גנ"מ שמחון, אשר לא היה מוסמך כלל
2 לאשר את החופשה.

3
4 יתרה מכך, מחומר הראיות שנאסף עולה כי בהמשכו של יום 19.8.09, היה כבר המנוח מודע
5 לכך שאין באפשרותו של מפקד בית המעצר לאשר את בקשתו, ולפיכך לא הופתע מהתשובה
6 השלילית ולא נפגע כלל ממנה. עיון בעדויות מפקד האגף, אשר העביר את הפנייה למפקד
7 ניצן והחזיר את התשובה השלילית למנוח, מעלה כי לאחר מסירת המכתב שוחח המנוח עם
8 עורך דינו, ובהמשך ביקש למשוך את המכתב שמסר למנהל בבוקר. מפקד האגף הסביר לו כי
9 לא ניתן לאשר את בקשתו משום שהוא בגדר עצור, אך המנוח היה במצב רוח מרומם והביע
10 תקוותו כי עד לראש השנה ישוחרר למעצר בית. הנה כי כן, לא רק שבידי גנ"מ שמחון לא
11 הייתה כל אפשרות לאשר את בקשת החופשה, אלא שככל שניתן להעריך, סירובו לא היווה
12 את הטריגר להתאבדותו של המנוח למחרת בבוקר.

13
14 התוצאה היא כי הראיות אינן מעידות על קשר ישיר בין המדיניות אותה בחר מפקד בית
15 המעצר ליישם כלפי המנוח, או החלטה כזו או אחרת בדבר עונשים שהוטלו עליו, לבין מעשה
16 האובדנות שביצע.

פרשת רמי מסארווה :

17
18
19 שעות אחדות בלבד לאחר שפורסם דבר מותו של המנוח, הפנה האסיר רמי מסארווה בקשה
20 דחופה בכתב למפקד בית המעצר "הדרים", בו הוחזק באותה עת, בה דרש לפגוש חוקר
21 מנציבות שב"ס, לנוכח מידע חשוב שהוא מחזיק בנוגע לנסיבות ההתאבדות. באותה בקשה
22 טען מסארווה כי קיבל מהמנוח אישור בכתב לכתוב ספר על חייו ועל פרשת מעצרו. כמו כן
23 טען כי שמע מהמנוח על כוונתו לתלות את עצמו בחדר האמבטיה באמצעות חוט המאוורר.
24 לדבריו, פנה בעקבות זאת לנציגות המודיעין בבית המעצר ניצן: אלה ויפה, וסיפר להן על
25 כוונותיו של המנוח, אך אלה לא עשו דבר.

26
27
28 מסארווה זומן להעיד בפני ועדת החקירה של שב"ס ובעדותו מיום 24.8.09 מסר כי פגש
29 במנוח בעת שהוחזק בבית המעצר בניצן. השניים שהו באותו אגף, אם כי בתאים נפרדים.
30 לדברי מסארווה, שיתף אותו המנוח מהרגע הראשון בקשייו ונענה להצעתו לכתוב את
31 סיפורו ולפרסמו לאחר מתן פסק הדין בעניינו. לטענת מסארווה, בשיחה שהתנהלה ביניהם
32 ביום 21.7.09, סיפר לו המנוח על רצונו למות ושיתף אותו בתוכניתו להיכנס לחדר האמבטיה

בית משפט השלום ברמלה

חס"מ 09-08-16321 מדינת ישראל - טופז ז"ל

ולתלות את עצמו באמצעות חוט המאוורר. בעקבות זאת ביים מסארווה מריבה עם אסיר
אחר בתאו, על מנת להילקח למפגש עם אנשי המודיעין. במפגש זה, בו נכחו יפה ואלה, דיווח
על כוונותיו של המנוח והציע שיעניקו לו תשומת לב נוספת, אך הן דחו את דבריו ולעגו לו
משום שהן "שונאות" אותו.

כעבור יומיים, ביום 23.7.09, חזר המנוח פעם נוספת בפני מסארווה על כוונות ההתאבדות
שלו ואז שוחח על כך מסארווה פעם נוספת עם קצינת המודיעין אלה ובהמשך גם עם מפקד
אגף 2, נסראת, בידי אף הפקיד מכתב בנושא למפקד בית המעצר. בתגובה, קרע מפקד האגף
את המכתב וזרק אותו לפח. מספר אסירים הבחינו בכך ואחד מהם אף הוציא את קרעי
המכתב מהפח.

עדות נוספת מסר מסארווה בפני חוקרי המשטרה ביום 8.10.09. בעדות זו דיווח על מפגשים
נוספים עם המנוח, וטען גם כי התריע בכתב בפני מפקד האגף על כך שבעת שהוחזק המנוח
בהפרדה באגף 7, הוא הוכה על ידי אנשי הסגל ואף נקשר "קשירת בננה". לדבריו, שמע על
כך משיחות עם אסירי החוליה של אגף 7 ביום 25.7.09. כשנודע למפקד האגף שמסארווה
מודע לאותם מעשי אלימות, הוא מסר לו שקיימת החלטה של מנהל בית הסוהר וקצין
המודיעין לפיה הוא תיפקד כשותפו של המנוח בהעברת אינפורמציה אסורה לעיתונאים,
ובטענה זו הועבר מבית המעצר "ניצן" לכלא איילון ביום 26.7.09. לפני העברתו העביר פעם
נוספת מכתב למפקד ניצן באמצעות אחד מסמלי האגף.

כפי שניתן לראות, טוה מסארווה סיפור עלילה מפורט ומורכב, אשר לאורך הזמן התפתח,
השתנה והתרחב, עד לכדי תיאוריית קונספירציה של ממש, במסגרתה חברו גורמים רבים
בבית המעצר ניצן לגרימת מותו של המנוח, תחילה על דרך ההתעלמות מאזהרותיו
המפורשות של מסארווה, דרך השמדת הראיות המעידות על אותן אזהרות וכלה בטיוח
והשתקת הביקורת שהשמיע לאחר מעשה ההתאבדות. אלא שתמים דעים אני עם חוקרי
המשטרה, כי בטענותיו אין ממש, וכי מדובר אך בניסיון מצידו של מסארווה להפיק טובות
הנאה שונות מהאירוע הטראגי בו עסקין.

ניתן להצביע על שורה ארוכה של ראיות המעידות על כך שאין לתת אמון בגרסתו של
מסארווה, וזאת מעבר לתמיהה הנובעת מעצם העובדה שמדובר בגרסה בלתי אחידה, אשר
בכל פעם זכתה להרחבה ולתוספת של אירועים ומעורבים, כיד הדמיון הטובה עליו. בראש
ובראשונה יודגש כי טענותיו של מסארווה נדחו בשאט נפש על ידי אותם גורמים שהוזכרו

בית משפט השלום ברמלה

חס"מ 16321-08-09 מדינת ישראל - טופז ז"ל

1 בהודעותיו וביניהם מפקד האגף ונציגות המודיעין אלה מדיון ויפה איציק. הגב' מדיון העידה
2 בפני וועדת החקירה כי על פי מיטב היכרותה עם המתרחש באגף, לא היה כל קשר ממשי בין
3 המנוח למסארווה. כמו כן מסרה כי באף אחת מהשיחות שקיימו אנשי המודיעין עם
4 מסארווה לא עלה כלל שמו של המנוח. תמונה דומה עולה מדברי הגב' איציק, אשר ציינה כי
5 השיחות עם מסארווה התמקדו במערכת היחסים בינו לבין שותפיו לתא ובנושא העברתו
6 מאותו תא.

7
8 הכחשתם של אנשי הסגל בניצן נתמכת בשלל ראיות נוספות. כך למשל, שוללים האסירים
9 רמי מסעוד וסרגיי אמברזביץ, חבריו הקרובים של המנוח, את קיומו של קשר מיוחד בין
10 המנוח למסארווה. כאן המקום לשוב ולהזכיר, כי אין כל ראיה התומכת בגרסת מסארווה
11 על כך שסיפק התרעה מוקדמת בדבר כוונות ההתאבדות של המנוח, וכי פנייתו המתועדת
12 הראשונה הינה מיום 20.8.09, שעות אחדות לאחר שנודע ברבים דבר מותו של המנוח. עוד
13 יש להזכיר, כי כל קשר פוטנציאלי בין המנוח למסארווה נותק לכל המאוחר ביום 26.7.09,
14 מועד בו עבר מסארווה מניצן לבית הסוהר איילון, ובמהלך כל אותם 25 ימים לא פנה
15 מסארווה פעם נוספת ודיווח על כוונות ההתאבדות של המנוח, על אף שיצא לכאורה
16 משליטתם של "שונאיו" בניצן. מכלול נסיבות אלה, כמו גם מידע מודיעיני שהתקבל בימים
17 שלאחר מות המנוח, ואף התרשמותו של מיקי גולדנברג משיחות שקיים עם מסארווה
18 באותה תקופה, מעידים על כך שמדובר באדם מניפולטיבי, בעל אינטרסים שונים לקדם את
19 הסיפור ורודף פרסום, אשר ביקש לנצל את האירועים הקשים לקידום אג'נדה אישית.

20
21 גם טענותיו של מסארווה בנוגע לגילויי האלימות שספג המנוח בעת החזקתו בהפרדה ביום
22 25.7.09 אינן עולות בקנה אחד עם חומר הראיות. כך למשל, קיים תיעוד של ביקורים שערכו
23 העובדות הסוציאליות אצל המנוח ושיחות שקיימו עימו בעת החזקתו באגף המעבר
24 בתאריכים 26.7-29.7, ולא נמצא כל זכר לפגיעות גופניות או לתלונות כלשהן מצידו. ביום
25 27.7 אף נערכה ביקורת של אגף הביטחון בתא בו הוחזק המנוח ולא נתגלו כל סימנים
26 חריגים. כשחזר לאגף 2 היה מצב רוחו של המנוח תקין, ולאמברזביץ, חברו לתא, לא מסר
27 דבר על כך שהוכה או שאירע דבר מה יוצא דופן באותם ימים.

28
29 מעבר לכל אותן ראיות פרטניות שהובאו לעיל, חשוב להדגיש כי התמונה העולה מחומר
30 החקירה שנאסף מעידה על קיומה של רגישות גבוהה למצבו של המנוח ולחובה לשמור על
31 שלומו. צוות האגף היה מודע לחשיבותה של משימה זו, והקפיד הקפדה מלאה על ההנחיות
32 שניתנו, לרבות לגבי חובת הדיווח על כל אירוע חריג הקשור במנוח. בנסיבות אלה, האפשרות

בית משפט השלום ברמלה

חס"מ 16321-08-09 מדינת ישראל - טופז ז"ל

1 כי סמלי וזקיפי האגף, אנשי המודיעין, מפקד האגף ואף מפקד בית המעצר בחרו כולם
2 להתעלם מהתרעותיו החוזרות ונשנות של מסארווה, השמידו ראיות ונמנעו מהעברת
3 האינפורמציה הלאה במעלה שרשרת הפיקוד, וזאת רק משום "ששנאו" את מסארווה, פשוט
4 אינה מתקבלת על הדעת ואינה עולה בקנה אחד עם השכל הישר, ניסיון החיים והעובדות
5 המוכחות מתוך חומר החקירה שנאסף. התוצאה היא כי אין בטענותיו של מסארווה כדי
6 לשנות את התמונה שנפרשה עד כה.

ההתמודדות המערכתית עם האובדנות בשב"ס והשלכותיה על עניינו של המנוח:

11 מהחומר שנאסף על ידי ועדת החקירה עולה כי בשנים האחרונות השקיעו רשויות שב"ס
12 משאבים ניכרים, הן בחשיבה והן במישור האופרטיבי, במטרה לגבש מענה הולם לתופעת
13 האובדנות בין כותלי בתי הסוהר והמעצר. במסגרת זו נותחו הנתונים הנוגעים למכלול
14 הניסיונות האובדניים בשנים 2008-2009 במסגרת שב"ס וגובש מערך הדרכה לסוהרים
15 בנושא אובדנות וזיהוי מצבי סיכון אובדניים. כמו כן בוצעה פעילות מקיפה בנושא אפיון
16 תאי ההשגחה, הן מבחינת תכולתם ודמותם והן מבחינת אמצעי הפיקוח, לרבות באמצעים
17 אלקטרוניים, הושקעו משאבים ניכרים בהרחבת מספר התאים ונערכו ביקורות בכל בתי
18 הסוהר לגבי מצב תאי ההשגחה הקיימים והתאמתם לדרישות.

20 בנוסף נערכה בדיקה משפטית מקיפה בנוגע לאפשרות מתן כיסוי מלא של כל שטח התא
21 במצלמות, לרבות באזור המקלחות והשירותים, לנוכח ההכרח לאזן בין החובה לשמור על
22 שלומם של האסירים לבין החובה לצמצם למינימום הנדרש את הפגיעה בפרטיותם.
23 המסמכים שנאספו על ידי הועדה מעידים על כך שנושא המלחמה באובדנות עמד במקום
24 גבוה בסדר העדיפויות של שב"ס בחודשים שקדמו להתאבדותו של המנוח, ובצדק ציינה
25 הועדה כי בנושא זה הושקעה, בהובלת נציב שב"ס, תשומת לב ארגונית רבה.

27 לצד מאמצים אלה, אשר ראויים לכל שבח ואשר סביר שיביאו בעתיד להצלת חיי אדם ממש,
28 נמצאו במהלך החקירה גם ליקויים שונים בהתנהלות המערכתית, אשר ראוי לתת עליהם
29 את הדעת. ועדת החקירה הפנימית של שב"ס התייחסה למכלול הליקויים הללו והמליצה על
30 תיקונים ושינויים נדרשים, ויש לקוות כי המלצות אלה תיושמו במלואן ובמהירה. לנוכח
31 טיבו של הדיון הנוכחי, אין מקום להתייחס בהרחבה למכלול הסוגיות שהתעוררו בהקשר
32 זה, אך דומני כי יש מקום לציין ולו במונחים כלליים את הנושאים אשר עשויה הייתה להיות

בית משפט השלום ברמלה

חס"מ 09-08-16321 מדינת ישראל - טופז ז"ל

להם נגיעה לענייניו של המנוח. במסגרת זו אתייחס אם כן לשלושה נושאים מרכזיים בלבד
שעניינם פקודת הנציבות והפער בינה לבין המציאות, אפשרויות הפיקוח על התנהלות המנוח
ואסירים בכלל בחדר השירותים שבתא והעובדה כי בתא בו הוחזק המנוח, כמו גם בתאים
אחרים בהם הוחזקו אסירי השגחה, נמצאו כבלים חשמליים, דוגמת זה שבאמצעותו הביא
המנוח קץ לחייו.

פקודת נציבות 04.54.01

פקודת הנציבות 04.54.01, עניינה טיפול באסיר במצוקה נפשית/בסיכון אובדני גבוה - דרכי
התמודדות והתערבות מערכתית. פקודה זו עודכנה בתאריך 22.2.09 וקדמו לה נוסחים
מתאריך 16.10.07 ומתאריך 4.4.05. עקרונותיה נקבעו בסעיף 1 לפקודה, ולפיהם אחראי
שב"ס לשלומם ולבריאותם של האסיר, שמירת חיי אדם מהווה ערך עליון ראשון במעלה ועל
כל סוהר לשמור כמיטב יכולתו על חייו של אסיר ולנקוט בכל המעשים הנדרשים להצלת
חייו.

בהמשך מפורטים בפקודה דרכי האיתור, האבחון והטיפול באסירים בעלי סיכון אובדני.
לענייננו רלבנטית הוראת סעיף 9 לפקודה, אשר קובעת את דרכי ההשגחה על אסירים אלה
ומפרטת את סוגי תאי הכליאה בהם יוחזקו כדלקמן:

א. תא באגף:

1. **תא רגיל** - במידה שלאסיר סביבה תומכת ומצבו הנפשי ותנאי האגף
מאפשרים, יוחזק בתאו באגף.

2. **תא בסמוך ליומן** - במידה שמצבו הנפשי של האסיר מחייב, יוחזק במידת האפשר
באחד התנאים הסמוכים ליומן האגף באופן שמאפשר שמירת קשר עין עם האסיר
בכל חלקי התא. אל האסיר יש להצמיד, במידת האפשר, אסיר תומך ומשגיח בתא
ובתנאי שאסיר ההשגחה אינו מהווה סיכון לאחרים. **תא זה לא יכיל בתוכו זרועות
ברקן.**

בית משפט השלום ברמלה

חס"מ 09-08-16321 מדינת ישראל - טופז ז"ל

1 אסיר השגחה רמה א' לא ישהה לבד בתא באגף ולא ישובצו עמו מי שבעצמם
2 מוגדרים כאסירי השגחה, אלא במקרים חריגים, אותם יאשר מפקד בית הסוהר
3 ויתעד נימוקיו.

ב. תא השגחה:

6 1. תא השגחה (בבתי סוהר בהם קיים) אשר ייעודו לאפשר השגחה מרבית על
7 האסיר. מטרת ההשגחה הינה לאפשר שהייה ברמת השגחה ומעקב שתגן על האסיר
8 ותמנע ממנו כל אפשרות פגיעה.

10 2. אפיונו של תא השגחה: מתאים לשני אסירים. מיקום - רצוי בקרבת יומן האגף.
11 תא מאוורר ללא אזורים נסתרים - כולל השירותים - שיאפשר צפייה מירבית בקשר
12 עין ו/או אמצעים אלקטרוניים. תא מצויד במצלמה. בתא לא יהיו עצמים בולטים,
13 שיאפשרו פגיעה עצמית כגון ידידות, ווים, זרוע ברקן, עמודי מקלחת וכל אמצעי
14 שעליו ניתן להיתלות ברום התא. מיטה מקובעת לרצפה. חלק מן התאים יהיו אנטי
15 וונדאליים (מרופדים) על פי התקנון של מינהל התכנון.

17 מחומר הראיות שנאסף על ידי המשטרה ועל ידי ועדת החקירה של שב"ס עולה בבירור דבר
18 קיומו של פער ממשי בין הוראות הפקודה לבין אופן החזקתו של המנוח בתא 10 באגף 2
19 בבית המעצר "ניצן". הקשיים נובעים בחלקם מחוסר הבהירות של הגדרות הפקודה עצמה,
20 וחלקם האחר מכך שבמועד הרלבנטי, לנוכח הליכי החשיבה, השינוי וההטמעה, שהיו
21 בעיצומם, לא התקיימה התאמה בין הוראות הפקודה לבין המצב בפועל בבית המעצר.

23 בדיקת נתוניו של התא בו הוחזק המנוח אלא מול הפקודה מקימה קושי לסווגו במסגרת
24 אחת האפשרויות המוזכרות בפקודה. דומה כי ההגדרה המתאימה ביותר הנה של תא באגף,
25 בסמוך ליומן, המפוקח גם על ידי מצלמות. עם זאת, לא היה מדובר בתא המאפשר שמירת
26 קשר עין עם האסיר בכל חלקי התא, כאמור בהגדרה שבפקודה, שכן המצלמות לא כיסו
27 בפועל את אזור השירותים והמקלחת.

29 בטרם אתייחס לסוגיה אחרונה זו ביתר הרחבה, אדון בסטייה נוספת מהפקודה בעניינו של
30 המנוח, אשר נוגעת לזהותם של שותפיו לתא. כאמור, על פי הפקודה, משהוגדר המנוח לאחר
31 ניסיון ההתאבדות הראשון כאסיר השגחה דרג א', אסור היה להחזיק בתאו אסירי השגחה

בית משפט השלום ברמלה

חס"מ 16321-08-09 מדינת ישראל - טופז ז"ל

1 נוספים. והנה, העלתה החקירה כי גם יתר האסירים שהוחזקו עמו בתא היו כאלה שהוגדרו
2 כנתונים בסיכון אובדני, וזאת בניגוד גמור להוראות הפקודה.

3
4 לטעמי, כשמדובר בארגון דוגמת השב"ס, ארגון רחב היקף בעל מבנה היררכי מובהק, אשר
5 לתפקודו היבטים ביטחוניים משמעותיים, כמו גם השלכה ישירה על חייהם וזכויותיהם של
6 הנתונים לפיקוחו, קיימת חשיבות עליונה לכך שהפקודות החלות ינוסחו באופן ברור, יובאו
7 באופן מובנה לידיעת עובדי הארגון ויישמו ככתבן וכלשונן. החקירה הנוכחית מבהירה
8 באופן מדאיג כי לא כך היו פני הדברים במועדים הרלבנטיים, לפחות בתחום העיסוק של
9 החלטה זו. על רשויות שב"ס לתת לכך את הדעת ולוודא כי כל הדרוש תיקון יתוקן, ויפה
10 שעה אחת קודם.

11
12 לצד קביעות אלה, אינני סבור כי הפערים שנמצאו בין הוראות הפקודה לבין הטיפול לו זכה
13 המנוח בפועל, מצדיקים הגשתו של כתב אישום בגין גרימת מותו של המנוח. אציין, בהקשר
14 זה, כי מהעדויות עולה כי לצד הקשיים בהגדרת טיבו של התא ומאפייניו, הרי שאין חולק על
15 כך שמדובר היה בתא המפוקח ביותר בבית המעצר כולו. מיקומו של התא בסמוך ליומן
16 והחלון המסורג שבחלקה העליון של דלת התא אפשרו לסוהרים לבחון את המתרחש בתוכו
17 בתדירות גבוהה וללא צורך בפתיחתו. המצלמות, אשר תיעדו לאורך כל שעות היממה את
18 המתרחש בחדר, נתנו אפשרות לפיקוח נוסף מעמדת היומנאי, תוך כדי ביצוע המטלות
19 השגרתיות. אם נוסיף לנתונים אלה את הוראות ההשגחה הקפדניות שניתנו בעניינו של
20 המנוח, ואשר יושמו במלואן, הרי שמדובר היה בהשגחה ראויה ומקיפה, שחרגה מהמקובל
21 ביחס לאסירי השגחה אחרים.

22
23 כפי שכבר הוזכר, הוחזקו בבית המעצר "ניצן", במועדים הרלבנטיים, למעלה ממאה ושבעים
24 אסירי השגחה, ובשל מספרם המצומצם של התאים המפוקחים, רק בודדים מביניהם זכו
25 לשהות ברמת השגחה דומה לזו בה הוחזק המנוח. זוהי גם אחת הסיבות שהביאו להחלטה
26 להציב בתאו של המנוח אסירי השגחה נוספים, על מנת שיזכו אף הם לפיקוח שוטף ההולם
27 את מצבם. יובהר כי אפילו מבקש היה מפקד בית המעצר לעמוד באופן מדוקדק בכל
28 הוראות הפקודה לגבי החזקת אסירי השגחה בנפרד זה מזה, היה מתקשה לעשות כן, בשל
29 האחוז הגבוה של אסירי השגחה ומספרם המצומצם של התאים. מכל מקום, במקרה
30 הנוכחי, לא ניתן להצביע על כל קשר סיבתי בין זהותם של העצירים שהוחזקו עם המנוח
31 לבין המעשה האובדני בו נקט, ולפיכך אסתפק בהערות שהובאו לעיל.

בית משפט השלום ברמלה

חס"מ 16321-08-09 מדינת ישראל - טופז ז"ל

הפיקוח על אזור השירותים והמקלחות:

המצלמות שהותקנו בתא בו הוחזק המנוח לא כיסו את אזור השירותים והמקלחת, ובתוך כך אף לא את המקום אשר בו בחר לשים קץ לחייו. כפי שהובהר, עומדות עובדות אלה בסתירה מסוימת להוראות פקודת נציבות שב"ס שנדונה לעיל. אלא ששאלת הצבת המצלמות בחלקים אלה של התא אינה פשוטה כלל ועיקר. המדובר בסוגיה מורכבת, במסגרתה יש צורך בזיהוי, איתור ויישום של נקודת האיזון שבין הצורך בפיקוח צמוד, על מי שמתקיים לגביו חשש לפגיעה אובדנית, לבין החובה לצמצם עד למינימום ההכרחי את הפגיעה בפרטיותו. אין צורך להכביר במילים לגבי הפגיעה הקשה בצנעת הפרט אשר עלולה להיגרם כתוצאה מפיקוח מעין זה, ועל כן ניתן להבין את ההתלבטות בין מודלים שונים של פיקוח, באמצעים אלקטרוניים ואחרים, בטרם תגובש עמדה סופית ומחייבת.

כאמור, באותם חודשים ממש בהם הוחזק החשוד במעצר, כמו גם בחודשים שקדמו למעצרו, היו גורמי שב"ס, האמונים על אפיון תאי ההשגחה, נתונים בתהליך מקיף של בחינה פרקטית ומשפטית של הסוגיות הנ"ל, ובעת מותו של המנוח טרם נתקבלה הכרעה סופית בסוגיה. בנסיבות אלה ולנוכח מורכבות הנושא, אינני סבור כי נפל בהתנהלות גורמי שב"ס פגם המצדיק העמדה לדין פלילי. יחד עם זאת, ראוי שתגובש בהקדם מדיניות מקיפה, אשר תהלוס את מגוון המצבים הנפשיים בהם נתונים האסירים, ותספק מענה הולם במקרים המתאימים לחובת הפיקוח של שב"ס, גם בחלקי התא שמשמשים לפעילות שהצנעה יפה לה.

עוד ראוי לציין כי בתאו של המנוח נתגלו ליקויים נוספים בנוגע ליכולת הפיקוח על המתרחש בחדר השירותים, שכן דלת הברזל שהותקנה בפתח החדר הייתה דלת מלאה, אשר חסמה לחלוטין את אפשרות ההצצה לתוך החדר בעודה סגורה, וזאת להבדיל מדלת "בר", המכסה רק חלקים משטח החדר ומאפשרת להבחין במבט מבחוץ במצבו הכללי של השהיה בחדר. כמו כן, במהלך השיפוף שנערך באגף חודשים ספורים בטרם נכלא המנוח במקום, נחסמו באופן מוחלט חרכי ההצצה, שהיו קיימים בעבר ונתנו אפשרות להביט דרכם ממסדרון האגף אל תוך חדר השירותים. ועדת החקירה של שב"ס דנה בהרחבה בגורמים שהביאו למצב זה והעלתה המלצות למניעת מצבים דומים בעתיד. בהקשר הנוכחי די יהיה להזכיר את הסיכון הממשי שיצרו מחדלים אלה, בהתחשב בהעדרם המוחלט של אמצעי פיקוח על המתרחש בחדר השירותים.

בית משפט השלום ברמלה

חס"מ 16321-08-09 מדינת ישראל - טופז ז"ל

1 יחד עם זאת, בנסיבות המיוחדות של המקרה שלפני, לא מצאתי קשר בין קשיי הפיקוח
2 בחדר השירותים לבין מותו של המנוח. ראשית, ככל שניתן לקבוע, דלת חדר השירותים לא
3 הייתה סגורה כלל, ועל כן הצליח רמי מסעוד לזהות את גופו של המנוח על רצפת המקלחת,
4 בעת שהגיע לתא לחלק את ארוחת הבוקר. לפיכך, העובדה כי מדובר היה בדלת מלאה, אינה
5 רלוונטית כלל למקרה הנוכחי.

6
7 שנית, כפי שכבר הובהר, ובהתאם לנהליי ההשגחה המחייבים לצפות בו ולעמוד על מצבו
8 אחת לשלושים דקות, נראה המנוח בריא ושלם, דקות אחדות בטרם ביצע המעשה האובדני.
9 ככל הנראה ניצל המנוח את פרק הזמן הקצר שלאחר הביקורת, פירק את הכבל מהקומקום
10 החשמלי, נכנס לחדר השירותים וביצע את המעשה. בנסיבות אלה, גם לו הייתה מותקנת
11 מצלמה בחדר השירותים או שהיה אמצעי אחר המאפשר הצצה לתוכו, ספק אם בפרק הזמן
12 הקצר הנ"ל היה גורם כלשהו מבחין במעשה. לכן, משקוימה בפועל חובת הפיקוח הסבירה
13 שנקבעה, לא ניתן לטעמי להצביע על קשר סיבתי בין העדר הכיסוי במצלמות וסתימת חרכי
14 ההצצה לבין מותו של המנוח.

כבלי החשמל בתאו של המנוח:

15
16
17
18
19 מכל הנושאים בהם דנתי עד עתה, אני סבור כי הקושי המשמעותי ביותר בהתנהלות אנשי
20 השב"ס נוגע לעובדה כי בתאו של המנוח הוחזקו מספר כבלים של מוצרי חשמל, אשר כפי
21 שהוכח ניתן היה לעשות בהם שימוש למטרות אובדניות. כאן המקום לציין כי מצילומי
22 הזירה ומדו"ח הביקור בה עולה כי בנוסף לכבל הקומקום החשמלי, הוחזקו בתא שני
23 מאווררים, שלכל אחד מהם כבל חשמלי דומה, וכן מכשיר טלוויזיה שלו שני כבלים ארוכים
24 נוספים.

25
26 מחומר החקירה שנאסף עולה כי בתאו של המנוח נערכו באופן שוטף ביקורות וחיפושים,
27 שנועדו לוודא כי אין חשש לשלומם, הן על ידי בעלי תפקידים בבית המעצר "ניצן", והן על ידי
28 גורמים חיצוניים מחטיבת הביטחון של שב"ס. והנה, על אף שאותם כבלים היו גלויים לעיני
29 כל, אף לא אחד מאותם גורמים הבחין בסיכון הפוטנציאלי הטמון בהם ובאפשרות כי מי
30 מהעצורים, המוגדרים כבעלי סיכון אובדני, יעשה בהם שימוש לרעה.

בית משפט השלום ברמלה

חס"מ 16321-08-09 מדינת ישראל - טופז ז"ל

1 אנשי שב"ס, בכל הדרגים, שנחקרו על ידי המשטרה וועדת החקירה הבהירו כי הסיבה למה
2 שנראה כמחדל חמור הינה כי מדובר היה בצידוד תקני, המצוי בכל תאי העצורים והאסירים
3 בשב"ס ואשר נמכר באופן חופשי לכל דורש בדוכני הקנטינה הפועלים בבתי הסוהר
4 ומספקים לאסירים את צרכיהם. החזקתו של צידוד מעין זה בתאים, לרבות בתאי ההשגחה,
5 לא הייתה אסורה על פי הפקודות ומאחר ומדובר בצידוד כה בסיסי, לא נתן איש את דעתו
6 לאפשרות כי ינוצל למעשי אובדנות.

7
8 דומני כי ההסבר הנ"ל מבהיר מדוע אין לנקוט בצעדים משפטיים כלפי הסוהרים וגורמי
9 שב"ס, שהיו מופקדים ישירות על הפיקוח על המנוח בתא המעצר. גורמים זוטרים אלה פעלו
10 על פי הפקודות, הקפידו על הוראות הפיקוח וההשגחה, ונקטו בכל הפעולות הסבירות על
11 מנת לפקח על המנוח, בהתאם למידע שהיה בידם ולהוראות שקיבלו.

12
13 אלא שמעבר לפעולתם של גורמים אלה, מתעוררת בהקשר הנוכחי שאלה הנוגעת לדבר
14 קיומו של מחדל מערכת, בכך שלא זוהו מלכתחילה אותם כבלים חשמליים ארוכים כגורמי
15 סיכון ובכך שלא נאסרה החזקתם של כבלים מעין אלה בתאיהם של אסירי השגחה. מסקנה
16 מתחייבת זו הוסקה רק בדיעבד, כאשר ביום 26.8.09, פחות משבוע לאחר מותו של המנוח,
17 ובעקבות המעשה שביצע, הנחתה ראש חטיבת הטיפול והשיקום של שב"ס את כל מפקדי
18 בתי הסוהר לפעול לקיצור כל כבלי וחוטי החשמל, שבתאיהם של אסירי השגחה, כך שלא
19 יעלו באורכם על 40 ס"מ, ולקיבועם למכשירים באופן שיצמצם אפשרות פירוקם.

20
21 עוצמתה של תהייה זו מתחזקת לנוכח העובדה כי חלק ניכר ממעשי האובדנות של אסירים
22 בשב"ס בוצע באמצעות תליה וכי אין מדובר בפעם הראשונה בה מתבקש השב"ס לתת דעתו
23 להתאבדות אסיר באמצעות שימוש בכבל חשמלי. מדו"ח שהוכן בנושא האובדנות בבתי
24 הסוהר ואשר מצא את דרכו לתיקי ועדת החקירה, עולה כי כל 17 האסירים שהתאבדו
25 בהיותם נתונים במשמורת שב"ס מתחילת 2008 ועד אוגוסט 2009, עשו זאת בתליה. נתונים
26 אלה מצביעים לכאורה על כך שראוי היה להקדיש תשומת לב ניכרת לצמצום האמצעים
27 העומדים בפני האסירים לצרכים שכאלה, וודאי כך לגבי אסירי השגחה.

28
29 ובאשר לאותם דברי הזהרה קודמים, די יהיה להפנות לחס"מ (ת"א) 140/05 ניסים פז ז"ל נ'
30 משטרת ישראל (החלטה מיום 28.1.08), במסגרתו דנה כב' השופטת דורית שפירא בפרשת
31 התאבדותה של עצורה בבית המעצר בתל-אביב, אשר שמה קץ לחייה בתלייה, תוך שימוש
32 בכבל טלויזיה שהיה תלוי בתאה. לקראת סוף החלטתה המפורטת פונה כב' השופטת

בית משפט השלום ברמלה

חס"מ 09-08-16321 מדינת ישראל - טופז ז"ל

1 שפירא לרשויות שב"ס במילים הבאות: "... מוצאת אני לקרוא לשלטונות בית המעצר
2 לשקול מעבר לאביזרים שהפוטנציאל הסיכוני בהם איננו רב... את תשתית חיבורי
3 הטלביזיה יש להצמיד לקירות או לתקרות, שכן השתלשלותם של כבלים באופן חופשי הם
4 בבחינת פרצה קורצת לאנשים השרויים במתח ומרה שחורה, לבצע מעשה אובדני בשל
5 מעצרים ומצבם המשפטי". דברים אלה מדברים בעד עצמם ומצביעים על כך שאל המסקנות
6 שהוסקו בעקבות מותו של המנוח ניתן היה וצריך היה להגיע זמן רב קודם לכן.

7
8 על רקע זה שאלתי את עצמי האם ראוי לייחס למי מגורמי שב"ס או אף לארגון עצמו את
9 האחריות הפלילית לגרימת מותו של המנוח ברשלנות. בסופו של יום, מסקנתי היא כי
10 בנסיבות המקרה הנוכחי אין לכך מקום. כאמור, במהלך השנה שקדמה למותו של המנוח
11 התנהל בשב"ס תהליך ארגוני מקיף שבמרכזו המאבק בתופעת האובדנות. במסגרת זו
12 הוגדרו ואופיינו מחדש מרכיבי הפיקוח וההשגחה, ואף החלו תהליכי יישום, לרבות הקמת
13 תאי השגחה מבוקרים נוספים בעלויות גבוהות. כאמור, מדובר היה בתהליך מתמשך, אשר
14 במועד בו שם המנוח קץ לחייו טרם הסתיים.

15
16 במסמכים אשר הובאו בפני לא נמצא מסמך המעיד על הרציונאל שהנחה את מנחם
17 הפקודה, שהייתה בתוקף באותו מועד, באפיון החפצים שקיומם נאסר בתאי השגחה
18 ופיקוח. יחד עם זאת, ניתן ללמוד על קו המחשבה המנחה מתוך עיון ברשימת החפצים
19 המוזכרת בפקודה ובכללם "ווים, זרוע ברקן, עמודי מקלחת וכל אמצעי שעליו ניתן להיתלות
20 ברום התא...".

21
22 מרשימה זו ניתן להסיק כי על מנת למנוע את אפשרויות ההתאבדות בתלייה ביקשו רשויות
23 שב"ס לוודא כי בתאי ההשגחה לא תמצאנה נקודות עיגון גבוהות כלשהן, אשר בהעדרן
24 ייכשלו ניסיונות התלייה, גם אם מצויים בתא כבלים כאלה או אחרים. נדמה כי זהו
25 הרציונאל שהנחה אף את ההתייחסות לתא בו הוחזק המנוח, אשר היה ככל הנראה נקי
26 מאותן נקודות עיגון, ותעיד על כך אף העובדה כי לאחר שהסתיים שיפוץ האגף והתא ובטרם
27 אוכלס האגף, נאטם סורג האוורור הגבוה שהותקן בתא, בשל ניסיון אובדני שבוצע
28 באמצעות סורג שכזה.

29
30 בהתחשב בקו מחשבה זה, ובעובדה כי התא בו הוחזק המנוח היה נקי מנקודות עיגון
31 גבוהות, העובדה כי לא נאסר מלכתחילה השימוש בכבלים חשמליים, המשמשים באופן
32 סדיר בכל בתי הסוהר לרווחתם של האסירים, אינה נראית עוד כה בלתי סבירה כפי

בית משפט השלום ברמלה

חס"מ 16321-08-09 מדינת ישראל - טופז ז"ל

1 שנראתה בתחילה. במצב דברים זה, נדרש המנוח להשתמש, על מנת לשים קץ לחייו,
2 בנקודות עיגון נמוכות בדמות ברזי המקלחת, אשר מוקמו בגובה של כמטר אחד בלבד מעל
3 הרצפה.

4
5 בצדק הצביעו גורמי החקירה על כך שספק אם ניתן היה לצפות כי ברזים אלה ישמשו
6 לתלייה, בהתחשב בגובהם ובתנוחה הגופנית החריגה שנדרשה על מנת לבצע המעשה
7 האובדני. כפי שכבר ציינתי, מוכיחה המציאות כי מי שנחוש דיו לשים קץ לחייו ימצא את
8 הדרך לנסות ולעשות כן, וגם אם אין בכך כדי להסיר מעל כתפיהם של אנשי שב"ס את
9 החובה לעשות ככל שביכולתם על מנת לצמצם את מימדי התופעה, הרי שאין פירוש הדבר כי
10 בהכרח תיוחס להם האחריות הפלילית לגרימת המוות ברשלנות בכל מקום בו צלח לבסוף
11 אותו ניסיון.

סיכום:

12
13
14
15
16 לאור כל האמור לעיל אני קובע כי הוכחה סיבת המוות וכי המנוח שם קץ לחייו במו ידיו.
17 חקירת המשטרה, אשר נסמכה אף על הפעולות שבוצעו על ידי ועדת החקירה של שב"ס,
18 הייתה ראויה ומקיפה ודנה במכלול הסוגיות הרלבנטיות. לאחר שבחנתי את חומר החקירה
19 שנאסף לא מצאתי מקום להוציא צו אישום כנגד גורם כלשהו בשל גרימת המוות ולפיכך אני
20 מורה על סיום חקירת סיבות המוות בעניינו של המנוח.

21
22 לא נותר לי אלא להביע תנחומי בפני בני משפחת המנוח ולבטא תקוותי כי יופקו כל הלקחים
23 הנדרשים על מנת לצמצם ככל שניתן אובדן חיי אדם בעתיד.

בית משפט השלום ברמלה

חס"מ 16321-08-09 מדינת ישראל - טופז ז"ל

המזכירות תעביר בדחיפות העתק ההחלטה לנציג משפחת המנוח, מר מיקי גולדנברג,
לנציג משטרת ישראל נצ"מ אבי מנצור, לנציג היועמ"ש עו"ד מיקי פורן מפרקליטות מחוז
המרכז וליועץ המשפטי של שב"ס עו"ד נפתלי שמולביץ.

ההחלטה במלואה תותר לפרסום ביום 17.4.11.

ניתנה היום, ו' ניסן תשע"א, 10 אפריל 2011, בהעדר הצדדים.

חגי טרסי, שופט